

ISSN

0463-6309

Sielis

I E T U V I Ū M O T E R Ų Ž U R N A L A S

1988

3

gegužė
birželis

TURINYS

P. Orintaitė	Keturios moterys	4
J. Vaišvilaitė	Poetas ir karalaitė	8
N. Kulpačiienė	Menas ir moteris	10
E. K. Gimbutienė	Atostogos Šlavėnuose	14
• Knygos		21
	M. Spence — Mano dėdė	22
• Moterys Pasaulyje		24
• Sveikata	dipl. chem. J. Prunskis — Žmogaus riebumas	25
• Madų ir grožio pasaulis		26
• Šeiminių kampelių	veda — L. Murauskienė	28
• Atsiųsta paminėti		30

ILIUSTRACIJOS

M. B. Stankūnienė	Medeina	4
M. B. Stankūnienė	Austėja	5
M. B. Stankūnienė	Aušrinė	6
M. B. Stankūnienė	Lazdona	7
R. Carrier	Moteris	10
A. Kauffman	Autoportretas	11
A. Kauffman	Goethe	12
Le Brun	M. Antuanetė	12
Le Brun	M. Antuanetė	13
Le Brun	Autoportretas	13

“MOTERIS” LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1988 m. Nr. 3 (183)

NORA KULPAVIČIENĖ — redaktorė

Z. DIDŽBALIENĖ — korektorė,

L. MURAUSKIENĖ — skyr. ved.

L. SENKEVIČIENĖ — administratorė, R. STABAČINSKIENĖ — ekspeditorė

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė Litho-Art Limited, 971 College St., Toronto, Ont. M6H 1A6

Prenumerata metams \$10.00, garbės prenumerata \$15.00, vieno numerio kaina — \$1.75

Viršelis — lietuviškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taisyti bei tvarkyti savo nuožiūra.

“MOTERIS” Lithuanian Women’s Magazine. 1988 m. Nr. 3 (183)

Printed by Litho-Art Limited in Toronto, Ont.

moteris

1988

(3(183))

ATLAIDAI LIETUVOJE

ŽEMAIČIŲ KALVARIJA 1977

— ROMUALDO POŽERSKIO NUOTRAUKA

KETURIOS MOTERYS

PETRONĖLĖ ORINTAITĖ

Meno kūryba kartais ypač įžvalgiai paliudija žmonių buities ir būties tikrovę. Pokario išeivija jau apie 40 metų gyvenam toli nuo tėvynės, o ten svetima valdžia varžo susižinojimo ryšius, neleidžia laisvai lankytis ir tėviškėse ilgiau pabuvoti, tai tenykštę tikrovę pažįstamos apgraiškos arba tik atskirom detalėmis (pvz. iš asmeniškų laišku). Spaudoje būna daugiau bendrais bruožais aprašymų, arba tik iš pavienių faktų suvokiamos atsitiktinės nuotaikos. Tačiau kūrybiška beletristika dažnai pajėgia atskleisti ir gilesnių, esmingesnių dalykų.

1987 m. Pergalės 6-7 nr. yra žymios autorės Dalios Urnevičiūtės (g. 1932 m.) apysaka Leona. Veikalas gambiai sudėtas, patrauklus skaityti: taupiai glausta kompozicija, stilius trapias realistinis, pagal dabartinę madą kiek ironiškas, be tuščių nuslydimų, be sentimentalumų. Fabulos nedaug, beveik ribotasi eiline buitimi vienoj šeimoj. Pagrindinė gija: šeimos moterys per keturias kartas. Taip atveriami jų būdai ir polinkiai, pažiūros ir interesai. Ir matom paeiliui per 4 kartas tą ypatingą kaitą, kuri įvyko — ir tebevyksta — šio šimtmečio skaudžių pervartų laikais Lietuvoj: karai ir okupacijų smurtas, žudymai, kalėjimai ir tremtis, taip jau medžiaginių ir dvasinių sąlygų staigūs lūžiai, nepriekliai ir skurdas. Bet autorė visai neliečia politinių, tautinių, religinių problemų, net vietovių nei datų nemini, gal taip lengviau veikalą prastumti į viešumą.

Dvi vyresnės moterys, našlės, atrodo, dar pažino pastovų ir patvariom vertybėm vairuojamą prieškarių gyvenimą, tad ir jų būdai tvirtesni, pozityvesni. Jaunesnės abi jau išsiskyrėlės, regis, išbrendo karo ir kitokių negandų sąmyšiuose ir okupacijų varžtuose, kai žmonėm teko daug blaškytis ir kentėti, netekti laisvės ir turto, net ir dvasinio savarankumo. Tai galbūt paveikė jų būdą, nulėmė jų pasaulėjautą ir elgesio normas.

Vyriausioji, senmotė Karolina (ji pabaigoj miršta),

buvusi kapitono žmona — išsilavinusi ir išmintinga, turi savitą skonį ir nuomonę. Ji skaito knygas, pareiškia įdomių minčių (cituoja Pearl Buck, mini Edipo kompleksą etc.), bet kalba nedaug, santūri. Tiesi, grakščių mostų, ramių nervų, dar bemaž graži, net dantys dar savi. Šeimoj gerbiama. Ji atstovauja 20 a. pradžios senovei; ir produktai Leonai lyg pavyzdys: iš jos jaunuolė daug ką nusižiūri, ieškodama dvasinės atramos savo pažiūrom pagrįsti, kad iš dabarties nuosmūgio aukštyn pakiltų.

Antroji, senmotės duktė, vad. senelė, augo ir brendo turbūt I Didkario ir Lietuvos sunkaus atsikūrimo laikais. Ji jaunystėj jau patyrė karų siaubingus įvykius ir pasekmes. Todėl jos būde ir elgesy daug praktinės išminties (moka siūti, mezga kojines ir pirštines, dirba darže), ir jos etinės normos dar iš šaknų neišjudintos. Didelė altruistė: tiki šeimos darnumo verte ir jos gerovei skiria visas jėgas, bando gelbėti tai, kas belikę iš buvusio dorai stabilaus gyvenimo griuvėsių. Darbšti ir pasiaukojimo pilna, ji visus jungia visiems reikalinga. Nors vyras buvo grubokas, nešvelnus, bet jo atminimą gerbia, velionių maloniu Longinuko vardu mini. Tai geroji šeimos siela. Dėl bendrų rūpesčių ir triūsų jau pavargusi, serga hipertenzija, bet vis daug dirba, ypač užmiesčio vasaros

M.B. STANKŪNIENĖ

MEDEINA — MIŠKŲ DEIVĖ

namely ir darže: augina daržovių ir vaisių, juos paruošia ir šeimos narius apdalina (toki daržai užmiesty dabar ten populiarūs ir labai naudingi).

Trečia grandis šeimoj —mamelė. Regis, augo karo ir okupacijų suirutėse, pastovaus pagrindo po kojom neturėjo — išaugo minkštabūdė konformistė, be gilesnės savimonės, be savų principų. Bestuburė prisitaikėlė, įsikibusi vien į miesčioniškus rėmus: mėgsta pirkti puošalus, mandagiai elgtis ir išore „pasirodyti“, manierom vaidina beveik grafiene. Dukrą Leoną nuo mažens lig 12 metų perdavė senelei auginti; su vyru išsiskyrusi susirado kitą (jau 10 metų gyvena su Stasiu). Tai liūdno vaizdo moteris. Gal ją tokią išbrandino pokario šiurpūs sąmyšiai ir skaudi netikrumo buitį, kai buvo žlugdomos dorų vertybių normos? Net duktė jos negerbia, o patėvio Staso aiškiai neapkenčia.

Veikale itin vaizdžiai atskleidžiami tenykščiai šeimos ir meilės klausimai. Irgi moterų dvasinio gyvenimo painiavos, lyg pabrėžiant, kaip išorės sąlygos, t.y. karo ir vėlesnių pervartų smūgiai Lietuvoje asmenybės žalojo, ypač moteris moralės atžvilgiu nusmukdė. Vyresnės, dar patyrę pastovių principų ir religinės etikos tvirtumą — atsilaikė, bet jaunesnės, nuo jaunumės tikresnių vertybių neįsidiepus, buvo sunku išbręsti sveikom asmenybėm. Ir jos tampa bestuburėm menkystėm, tuštuolėm miesčionėm. Arba blaškosi sujauktų etinių normų chaose.

Mamelės asmeny išryškėja, kaip meilės jausmo lėkštumas parodo ir dvasinio branduolio kokybę. Arba atvirkščiai: menkas dvasinis turis nulemia ir meilės pigumą. O prosenelė, dar prieškarių pastovume augusi nors išteklėjo be meilės (tuomet tai dažnas atvejis, nes moterim siektis į profesijas ir savarankiškai gyventi atrodė nenatūralu, tad vienintelė išeitis tebuvo — išteklėti), bet visą gyvenimą ji mylėjo savo buv. mokytoją, turintį ligotą žmoną ir porą vaikų. Ji net savo dukrą Leoną įpiršo krikštyti to mylimojo vardu. Šitokios patvarios meilės ir ištikimybės dabar nebėra. Ir Leona senmote žavisi, iš jos mokosi daug ko, jos nuomonę ir skonį brangina, sau kurdama ateities gaires.

Senelė, patyrusi daug neramių laikų ir sunkenybių, buities permainų, gal ir skurdo, jau neturėjo progų daugiau lavintis ir inteligenciją gludintis, bet ji įgudo būti praktiška ir sunkius vargus dorai iškęsti, nepasimesti. Savo porą vaikų užaugino (jau tarnaičių nebuvo, kaip senmotės turėta), dar ir dukters kūdikį priglobė, nes šeimos gerovė jai brangi, verta aukotis. Ir senatvėje dar sąžiningai tempia pareigą — gerumu ir dosnumu įgyja šeimoj meilę ir paslaugumą. Leona ją myli, ligoj slaugo, visa kita šalin metus: „Tu mano paukščiukas, mano žvaigždutė!“ taip jautriai prie jos prisirišusi.

M.B. STANKŪNIENĖ

AUSTĖJA — ŠEIMOS DEIVĖ

Ogi mamelė išaugo karo siaubų ir okupantų žiaurumų chaose, kai Lietuvoj viskas buvo iš pagrindų griauinama, buvusios vertybės niekinamos, religija į pagrindį nutremta, turtai nusavinti ir žmonės į baisų skurdą įblokti. Liko tik griuvėsiai ir nuolatinė dar grėsmė, persekiojimai be vilties properšų. Gal todėl mamelė ir liko be dvasinių vertybių nuovokos. Lyg išgąsdintas vaikas, nesubrendęs, tik paskui kitus sekąs ir skubąs prisitaikyti, o principus atstoja miesčioniški šablonai: vertinti tik turtą ir išorės puikumus bei patogumus, daiktus, puošalus. Savo vaiko neaugino pati. Kai vyras paliko, susirado kitą, bet ir to meilė menka (jei tas mirty, tuoj ieškotų trečio ir jį savaip „mylėtų“). Ji sako dukrai: „Svarbu ne mylėti vyrą, o jį turėti“. Kad vaikus auginti — daug nepatogumų, tai ji daro abortus, turbūt ir vyro Stasio pakurstoma. Naujais kailiniais pasirodyti daro netikėtą vizitą brolienei Monikai, kurios šiaip nemėgsta ir niekad nelanko. Antram vyrui nuolanki ir meili, bet po daug metų susitikdama pirmąjį (apsenęs ir nevalyvas, „alaus boseliu“ pilvotas, tik flirtui dar godus), ji grąžinasi ir eina susitikti lyg meilindamosi, tokia pigi laikysena. Jos buitį užpildo dailūs drabužiai ir baldai, salioninis mandagumas. Lepi ir putli tuščia-vidurė miesčionė.

Mums įdomiausia dabartinė karta, t.y. ketvirtoji grandis: Leona. Vos per 20 metų, o jau išsiskyrusi. Bet stiproko būdo, nors dar blaškosi, daug kuo abejoja. Viską svarsto rimtai, ieško gilesnės atramos, ateičiai tikresnių gairių. Į gyvenimą žiūri sąmoningai, kritikuoja motiną ir drauges. Galbūt, kad augo taikos metu, kai karo siaubai ir okupanto žiaurumai bent kiek nublėso, badas ir skurdas atlėgo ir jau atsirado lyg normalios buities prošvaistės, šviesesnio rytojaus viltys. Nors svetima letena tebeslėgia ir dvasinį gajumą varžo, religiją tebesmerkia, jos vieton nieko svaraš neduodant, bet jaunam žmogui savaime kurstosi idealizmo norai. Leona ima ilgėtis dvasinės šviesos gairių savo buičiai įprasminti. Daug galvoja, tiria faktus ir ieško žmonių santykių darnumo, gyvenimo esmės. Ji bodisi dabarties moraliniu skurdumu, kai, atmetus prieškarinio idealus, nieko nėra, kas juos atstotų. Tik tai tuštuma.

Ypačiai erotinėje meilėje išryškėja moterų dvasinis veidas. Leonai meilė nėra tik lengvai keičiamas geismas, kaip daugeliui dabar. Išsiskyrusi, ji vis dar ilgisi Vaidoto, jo akių žvilgsnio, jo balso, prisilietimų, nors žino — jo būdas ir pažiūros į viską jai nepriimtinos. Jis sakė: „Tu nieko nežinai apie meilę, esi nepatyrusi“, — ir ėmė ją „šviesti“ apie seksą, lyg iš draugų ar pažįstamų

M.B. STANKŪNIENĖ

AUŠRINĖ — GROŽIO DEIVĖ

patyrimų. O ji mąsto: „Meilę reikia ne žinoti, o jausti“. Išvis jisai gyvena tik dabartim, šio momento žmogus, nieko rimčiau nesvarsto, gyvenimo pagrindų neieško, praeitim nesidomi. O ji brangina praeitį ir nori ją grįsti ateitį: be praeities ir be tvirtų principų — ir ateitis netvirta. Nors su Vaidotu meilė baigta, bet jai sunku ūmai išgesinti tą jausmą, nes ji mylėjo giliai ir tekėjo ne laikinai, o visam gyvenimui. Tokia ypatinga ši lietuvaite studentė, atvaizduota mūsų tėvynėje: nesitenkina tuštoka dabartim nei pigiais malonumais, o atkakliai ieško rimtų vertybių šaltinių. Bet... ji dar vieniša, lyg tik išimtis, kai jos „kursdraugės“, Zuza ir Irma, mielai tebebraido po lėkštą kasdienybę ir gauda lengvų pramogų progas, gėrisi viendienėm sėkmėm. Meilei jos nesitiki rasti pastovų partnerį: „Visam gyvenimui?.. Vienam sezonui — ir tai ačiū!“. Jos akiai seka šiuolaikine mada: gaudyt „kiekvieną“ ir bent laikinai turėti vyrą, jį mylėti, nestokoti pramogų ir meilės žaidimų. O Leona prieraišaus būdo: ilgai negali pamiršti Vaidoto, nors jo elgesys ir pažiūros į gyvenimą ją atstūmė. Tas jos ilgesys kilnesnės, patvarios meilės ir ilgalaikių ryšių — daro ją vienišą kitų tarpe. Jai pikta, kai tuoj po skyrybų dėdė Teodoras ima piršti kitus vyrus, tartum lengvabūdis žaidimas meile jauniem yra būtinas.

Stai, ji susidomi vienu studentu. Bet — vengia įsibrauti, nes mano: „Visi tikri dalykai gyvenime yra vienkartiniai, kaip gimimas ir mirtis, taip ir meilė.“ Jai neaišku, ar galėtų dar kitą pamilti? Tuo tarpu jos draugės ir dėdienė Monika, taip jau mamelė — ilgalaikės, pastovios meilės ilgesio visai nejaučia: tokios šiuolaikinės nuotaikos dabar vyrauja ir jų dvasinis gajumas yra išblėsęs, skurdus. Jom svarbu tik turėti tą ar kitą, o meilės ištikimybė nebūtina. Jos gali mylėti „kiekvieną“, kurį tik proga suteikia. Prieškarinio idealios meilės su „amžina priesaika“ širdy (kaip prosenės mylėtasis Leonas) nebėra. Taip politinių, socialinių, ekonominių ir religinių sąlygų suardymas ir buities pastovumo sugriovimas jų žmogiškos asmenybės stabilumą sunaikino. Tautos dvasinė pasaulėjauta, ištverusi šimtmečius, tapo smurtu išplėsta, žmonės pasijuto lyg vėjų blaškomi griuvėsių tuštumoje.

Leona daug mąsto. Ir palinksta dvasinės stiprybės versmų siektis iš praeities. Jai senmotė ir senelė — būdo tiesumo ir išminties, šeimos meilės pastovumo, etikos principų tyrumo pavyzdžiai. O dabarty ji įžiūri didelį nuosmūkį, kad ilgametės nuostatos pamintos ir žmonėm atimtas dvasinio gajumo pagrindas. Net šiaip geras ir padorus, šeimai paslaugus dėdė Teodoras — meilėje tik lengvabūdis mergininkas, nes turbūt bręstantį jaunuolį taip paveikė karo ir pokario išgyventas chaosas, smurto ir sąmyšių įvykiai. Jis tenkinas

viendieniais meilės pomėgiais, patvarios meilės jausmo nepasigenda. Viskas reliatyvu. Tik gyvenk šia diena ir gaudyk akimirų progas; ir stenkis laikytis paviršių, kad nenuskęstum į dugną tame sugriautų vertybių pelkyne.

Tačiau po skaudžių pervartų ir netekimų, po karo ir okupantų žiaurumų — vėl ateina ramesni laikai. Ir randasi retų asmenų, kurie ima pasiilgti ko nors kilnesnio. Taip antra ar trečia karta ima prabusti. Be abejo, iškart pakyla tik sąmoningos ir drąsios asmenybės, nes reikia ryžtis, anot Leonos, „eiti prieš srovę“, prieš daugumos įprastą rutiną. Ir Leona bando atsiremti į šeimos šaknis, kaip tikriausią pagrindą. Mąsto: ką paveldėjau iš prosenių? Ką iš senelės? Kuo jos man pavyzdys? Apie mamą ji negalvoja, nes ta — dvasiškai tuščia prisitaikėlė. O kai jau užaugusi Leona sutinka pirmą kart tėvą (jos neatpažinęs, pagal įprotį jis ima meilintis), ji karčiai pamąsto: ar ir iš šio tipo ką nors paveldėjau? Ypač brangina senmotę, kaip šeimos išminties ir šviesos simbolį. Praeitis — ateities gairių versmės. Girdi „jei atmetam praeitį, tai nėra į ką dabarties vertybes atremti, kuo jas atsverti, palyginti“, — ir taip į ateitį prasmingo žvilgsnio nebus, nes viskas bus tik greit praleikianti dabarties akimirka...

Pasibodėjusi miesčioniška tuštybių rutina, ji ima elgtis savaip — „plaukti prieš srovę“. Kovoja su lėkštumu, drįsta stoti prieš daugumą, kuri dar nepasigenda prasmingesnio gyvenimo. Žinia, daugumos inercijai spirtis sunku, reikia išmanymo ir kietos valios, kad kasdienė šabloniška buitis taip sklandžiai teka, siauroj vagoj patogiai įglausta: tik sek paskui kitus ir be jokių konfliktų riedėsi patogiai tolyn. O tą išisaknijusi rutina tolydžio dar vis žemyn traukia, smukdo žmonių dvasingumą ir užpildo sielą niekingom pakaitom. Štai Zuzė nori laikinų vedybų: prašo Leoną įkalbėti dėdę Teodorą, kad ją laikinai vestų, nes ji turinti mylimąjį, tuo tarpu reikia užsitikrinti vedybinį butą, (tenykštėj tvarkoj jaunavedžiam tenka ilgai laukti nuosavo buto)...Irgi Leonos mama, nors myli savo Stasį, bet po daug metų, pasimaišius pirmajam vyrui, skuba jam meilikautis. Leonai visa tai koku, ji aštriai kritikuoja tėvą ir piktinasi mamos abortais (žmogžudžiai!-net paširpsta ji).

Dar vieną įdomią išvadą parodo šis veikalas. Būtent, kad dabartinių palaidų laisvių praktika meilės ir šeimos atvejais — pačias moteris degraduoja ir net daro nelaimingas. Dažni divorsai ir šiaip meilužiavimai jas stato į žemą padėtį, verčia nuolankauti, dvasiškai save menkinti. Pvz. Teodoras (tas „lovielasas“, anot Monikos) giriasi, kad „dabar moterys kainuoja tik tada, kai reikia jomis atsikratyti“, o šiaip jos tave lepina, pataikauja, iš kailio nerias, kad ilgiau prie savęs išlai-

M.B. STANKŪNIENĖ

LAZDONA — VAISINGUMO DEIVĖ

kytų. Taip jau ir mamos žodis, kad svarbu ne mylėti, o tik „turėti jį“ rodo lyčių santykio visišką nupiginimą, kai dvasinio ryšio nei ištikimybės patvaros nebelikę. Net jauni studentai mėgsta gyventi be vedybų su „laikinėm žmonikėm“ (sugyventinėm toks vardas!), o jos beviltiškai laukia, gal kada nors meilužis ištrauks iš žemo „žmonikių“ luomo, pakels į tikras žmonas?..

Deja, daugkart tenka nusivilti. Leona gi matė savo kursdrauges: viena ėjo į jungtuves liūdnu kankinės veidu, jau aiškiai besilaukianti (turbūt sunkiai sutarta vedybom?), kita pasirašė dokumentą „savo pirmagimiui nužudyti“ (abortas), o trečia pora savo kūdikį tuoj išgabeno į tolimą šalies pakraštį auginti, ir vos porakart metuose aplankant, jie su savo vaiku neatsipazįsta...

Galop Leona sutinka panašią, kaip ji pati, „išimtį“ -studentą muziką, kuris irgi nesiblaško pigių flirtų gaudymais ir nesibodi vienatvės. Turbūt ji nustebino savitu būdu, jog nesistengia pačiuoti „kiekvieną“, kaip daugelis merginų, nebando prisivilioti. Ji net pajuokavo kad ne tik išsiskyrusi, bet turinti dvynukus ir jokių alimentų, be to, negalinti savo mylėto vyro užmiršti, esą reikėtų 1000-čių metų, kol tas jausmas išblės ir ji galės kitą pamilti. Taip ji bando atgrasyti nuo savęs, bet jam kaip tik todėl patinka. Jis ramiai taria: galiu laukti ir tuos 1000-čius metų! Taigi, abiem rūpi ne momento jausmų žybsnis, o patvarus jausmas. Jiem meilė ne laikinis žaismas, o visų pirma dvasinis suartėjimas. Studentas tai įrodo ir elgesiu. Iš pobūvio vėlai parodydėjęs lig namų, nesisiūlo su glamonėm, nes kol maža tepažįstami ir vidujinio glaudumo nėra, vien fizinės glamonės būtų tik savęs nuvertinimas ir meilės pažeminimas. Juodu abu dvasiniam artumui teikia pirmenybę. Ir vyrukas nueina sau namo be bučinio. Tai tikras „plaukimas prieš srovę“, nepasidavimas įprastam šablonui. Ir vėliau, užkvietęs ją į savo skurdų studento kampelį klausytis muzikos, vėl atsisveikina tik paprastai draugiškai. Jis lauks, kol ji galutinai atsikratys pirmos meilės likučių ir visa širdim galės su juo suartėti. Toks tyras erotinis santykis mezgasi, kad abu nori dvasiniu ryšiu pagrįsti bendravimą, žengiant į ilgalaikės ir prasmingos laimės viziją...

Deja, pagal, autorę, Leona dar tik vieniša kregždė šaltam vidurziemy. Bet ji ryžtasi jau plaukti prieš srovę, kai daugumas dar tebeplūduriuoja dvasinio apmario liūne. Bet tas vienišas pavyzdys teikia vilčių, kad taukaus idealizmo linkmė gali greit ir gajau suklestėti tenykščio jaunimo širdyse. Tereikia tik šiltesnės pavasario gaivos plūstelėti, tik laisvesnio atsipalaidavimo nuo įvairių svetimų varžtų...

Dalios Urnevičiūtės apysaka tikrai įdomi ryškiau lietuviškos pavaizdavimu, nuosekliai ir tikinamai atskleidžiant būdo ir pažiūrą į gyvenimą bei žmonių santykių keitimąsi per keturias kartas šio šimtmečio karų ir skaudžių politinių pervartų įtakoje. Linkėtina, kad autorei sektųsi ir toliau šiomis temomis sukurti reikšmingų veikalų.

POETAS IR KARALAITĖ —

MERGELE

HENRIKO NAGIO KŪRYBOJE

J. VAIŠVILAITĖ

Žymieji poetai atpažįstami iš stiliaus: Maironis, Putinas, Brazdžionis, Aistis, Binkis ir kiti mūsų klasikai turi savitą temą ir žodinės formos alchemiją — iš kelių poezijos eilučių atpažįsi autorių.

Tą pat galima pasakyti apie Kanados lietuvių poetą Henriką Nagį. Jo eilėraščiuose skamba jam vienam būdingos melodijos, lengvai pasiekiančios skaitytojo širdį. Jo poezija yra populiari netik išeivijoje, bet ir Lietuvoje: jaunoji karta ją žavisi, eilėraščius nusirašinėja.

Norėčiau sustoti prie H. Nagio eilėraščių, vaizduojančių mergeles ar moteris. Tokių eilėraščių yra nedaug, bet jie visi yra giliai įkvėpti ir stilingi — tereikia poetui pergalėti savo lietuvišką drovumą ir prabilti apie mergelę, arba tiesioginiai į ją; jo balse tada skamba estetinis sujaudinimas.

Ankstybame H. Nagio poezijos rinkinyje LAPKRIČIO NAKTYS sutinkame impresionistiškai apmestą mergelės šiką pavasariniame peizaže:

PAVASARIS

*Kaip dideli, balti sidabro paukščiai
plasnoja debesys nušvitusiu dangum*

ir jų šešėliai skrieja lygumomis.
 Kaip dideli balti laivai jie plaukia,
 baltom, šviesiom, lininėm burėm, ir lengvu
 skambėjimu palydi juos bąžnyčių bokštai.
 Ir iš plačių, juodų ir nelaimingų qžuolų
 pasikelia dar silpnas, kaip plaštakė, vėjas,
 ir puola prūdo vandenin... Tada pakyla išdidus ir skrieja
 per lygumas, ir glosto stogus šiaudinius, ir didelių
 klojimų atplėšia plačiai duris,
 ir per pabudusių beržų alėją
 jisai nubėga siausdamas... Ir keturi
 seni sparnai užsnūdusio malūno, vėjo sukuryj,
 dejuodami iš lėto ima suktis ir mirgėt saulėteky...
 Ir šviesiaplaukė moteris iš tolo artinas keliu -
 auksinė jos galva tai suliepsnoja, tai užgęsta saulėj -
 ji rankoj neša puokštę, mėlynų mažų gėlių.
 Staiga sustoja ji. Prisdengia akis. Ją šaukė?
 Ak, taip! Ji mato kaip per lygumas klampiu keliu
 žmogus ateina: vėjas taršo rūbus jo ir plaukus,
 ir akyse jo atsispindi skrendantis pavasario dangus.

LAPKRIČIO NAKTYS, p. 71

Ji papildė pavasarinį vaizdą šviesiu savo grožiu,
 kuriam poetas - dailininkas yra jautrus.

Kituose Nagio eilėraščiuose mes paregėsime mergele
 iš arčiau:

Niekados niekados nesugrįši -
 Miegok: užmik: jau naktis.
 Vėjas dainuoja tau... Tu išblyškus,
 tu kaip sapnas atrodai skaisčioj pilnatyj.
 Užmik... Tu ne man skirta... Tu verki?
 Vėjas dainuoja tau, vėjas - ne aš, neverk...

LAPKRIČIO NAKTYS, p. 53

Kodėl mergelė neskirta POETUI? Nes karo ištremtas
 poetas yra benamis. Vėlesniuose eilėraščiuose jis
 pats prisipažįsta neturįs nieko sava, net savo pastogės ar
 guolio, nekalbant apie savą mergaitę. Jis stebi gražią
 merginą iš tolo, stovėdamas parko medžių šešėliuose.
 "Ji ilgais nervingais pirštais nusibraukia nuo smilkinio
 lengvus plaukus; jos kūnas, lengvo rūbo vilnyse, atrodo
 permatomas."

LAPKRIČIO NAKTYS, p. 52

Savo tolimąją poetas sapnuoja: ji, lyg karalaitė,
 gailestinga. Sapno kelionėje ji ranka parodo poetui
 skurdžias pakelės trobeles, kurių menkumo jis anksčiau
 lyg ir nepastebėjo.

Gailestingumas - mergelės patraukliausias bruožas.
 Ji gailisi ne vien skurstančiųjų trobelėse, bet ir vieno
 kenčiančio žmogaus. Gal tas vienišasis yra pats poetas?

Tu bėgai per pavasario audringą naktį -
 švelnutes pėdas sužeidei į akmenis ir į ledus...
 Bet nieko nejautei. Tartum apsvaigusi plaštakė,
 tu keisto ilgesio ir šauksmo nešama, skridai per naktį,
 nes kažin kur parpuolęs verkė vienišas žmogus.
 LAPKRIČIO NAKTYS, p. 50

Jei ji tikrai gailestinga, gal ji aplankytų poetą? Jis
 svajoja:

Tu ateitum. Tavo šaltos rankos
 glostytų man degančias akis.
 Tu ateitum. Būtų vakaras. Ir skambant
 varpui, pro plačiai atvertą langą
 mes žiūrėtume, kaip artinas naktis.

LAPKRIČIO NAKTYS, p. 49

Jei ji tikrai ateitų, poetas dėtų savo širdį į jos baltąsias
 rankas. Gestas, rodosi, sentimentalus, bet kaip spon-
 taniškai ir originaliai poetas jį aprašo:
 O, kaip žydi tavo išblyškę delnai nakty!
 Apsvaigę drugiai tupia ant jų ir užmiega.
 Ant jų galėtų ilsėtis ir mano širdis -
 tavo blakstienų šešėlyj, kaip ant kvepiančio sniego.

SAULĖS LAIKRODŽIAI, p. 59

Galop, poetas išdrįsta prabilti į karalaitę kvietimo
 žodžiais:

Pilkam mieste, paskendusiam rudens migloj
 praėjo ji, kaip saulės spindulys pro mano langą.
 Pašaukt norėjau ją, paliest jos ranką,
 ir tykiai pasakyti jai: - sustok!
 Ateik, užtiesk šiltais plaukais man veidą
 ir paskandink savų akių žvaigždes
 manų ištroškusią akių gelmen...
 Į kraują įsiliejo niūrūs, rūškanoti dangūs!

SAULĖS LAIKRODŽIAI, p. 23

Baigiant, telieka pridėti, kad kitataučiai nemoka taip
 subtiliai šaukti savo meilę, kaip lietuvis poetas
 H. Nagys. Jo drovus pagarbumas mergaitėi yra jo
 žemaitiško būdo išraiška. Jis žodžiais išreiškia tai, ko
 nepasako, bet giliai širdy jaučia daugelis lietuvių. Ir
 todėl jaunuolės draugaujančios su kitataučiais ir nepai-
 sančios savųjų, praranda kilmingiausią savo lietuviško-
 tautinio paveldėjimo dalį.

Panaudotos knygos: Henrikas Nagys, Lapkričio Nak-
 tys, Lyrika, Freiburg, P. Albeikis, 1947; Henrikas
 Nagys, Saulės Laikrodžiai, Poezija, Draugas, Chicago,
 1952.

III

NORA KULPAVIČIENĖ

(tęsinys iš Nr. 1)

Aštuonioliktasis amžius dažnai yra vadinamas Moterų Amžiumi. Tuo laiku sklindančios liberalinės idėjos atnešė laisvesnes moralės pažiūras, suteikdamos moterim daugiau reikšmės ir galimybių aktyviau intelektualiai pasireikšti. Nors ir ribotoje aplinkoje, t.y. rūmuose ar salonuose, jų įtaka sklido į viešą gyvenimą, ypač — per literatūrą ir vaizduojamą meną, idealizuojanti erotinį moters grožį. Toks grožio supratimas mažino ir griežtųjų luomų atsiribojimą, prie ko prisidėjo silpnėjanti absoliučių monarchų galia ir turtingųjų vidurinių luomų stiprėjimas.

Aštuonioliktasis amžius davė daug garsių moterų — asmenybių. Didelius plotus Europoje tada valdė imperatorė Marija Teresija (1717-1780), Rusijoje viešpatavo Kotryna Didžioji (1729-1796), Versalio rūmuose ištaigingai linksminosi Marija Antuanetė (1755-1793) ir Prancūzijos valstybinius reikalus apsikriai tvarkė Mme de Pompadour (1721-1764). Bolognos universitete pasižymėjo matematikos ir fizikos profesorė Laura Maria Catarina Bassi (1711-1778) ir kitos mokslininkės. Moterų problemas viešumon kėlė rašytoja Mme de Stael (1766-1817), ypač didelę audrą vyrų tarpe sukėlė Mary Wollstonecraft (1759-1797) savo knygoje „A Vindication of the Rights of Woman“ (1792), reikalaudama moterų teisių įgyvendinimo. Paryžiaus operoje pirmavo „primadona assoluta“ Sophie Arnoud (1744-1803) ir gracingu šokiu europiečius žavėjo „primabalerina“ Maria Camargo (1710-1770). Menininkės — portretistės iškilo į pirmaujančias eiles ir

ROSALBA CARRIERA

MOTERS PORTRETAS

susilaukė visuotino įvertinimo. Net ir balionu skraidyti 1784 metais išdrįso pirmoji moteris Mme Tible.

Nežiūrint visų laisvių ir naujovių, aštuonioliktasis amžius pasižymėjo tik moterų išsilaisvinimo „kosmetika“, t.y. padailintu paviršiumi, kurį pripildė kilmingosios ir kai kurios profesiniai pagarsėjusios moterys. Aišku, palyginant su viduramžiais, buvo padaryta pažanga, bet žemesnių-vidurinių luomų moterų gyvenimo sąlygos į gerąją pusę keitėsi labai lėtai ir priklausė tik nuo jų pačių veržlumo. Jaunos mergaitės, kiek pamokytos vienuolynuose, būdavo paskubomis ištekimanos už galimai turtingesnių ir senyvų vyrų, kad „vieną dieną galėtų pasidžiaugti našlyste ir niekieno nebevaržomu gyvenimu.“ Miestiečiai, kurių luomui daugiausia priklausė pirkliai, domėjosi tik uždabiais ir praktiškais dalykais, jų nedomino aukštesni siekimai, kas tiko kilmingųjų luomui.

Logikos stokojančius 18a. moterų varžymus įrodo ir tokie keisti reguliuojamų madų potvarkiai: pvz. Venecijoje buvo uždrausta iš Paryžiaus įvežti naujų madų piešinius, nes moterys privalėjo dėvėti tik juodais drabužiais. Šis įstatymas pagaliau buvo panaikintas

1783 metais, kada to niekas nebepaisė, net ir dožų tarybos (parlamentarų) pirmininko žmona. Panašios problemos iškilo ir dėl batų stiliaus. Aukštųjų luomų Venecijos moterys avėdavo klumpišką išvaizdą, storais padais ir labai aukštomis kulnimis batais, vad. „zoccoli“, kurie ilgus drabužius kiek apsaugodavo nuo purvo. Bet toks apavas labai apsunkindavo lygsvaros išlaikymą. Todėl, net ir porą žingsnių žengiančią damą, iš abiejų šonų turėdavo prilaikyti tarnai. Moterys pačios ėmėsi iniciatyvos ir gatvėje pradėjo dėvėti lengvesnius batelius, vad. „scarpe“, kurie buvo populiarūs tarnaičių tarpe. Tuo būdu jos palengvino savo judėjimo laisvę ir atsipalaidavo nuo nuolatinės tarnų palydos, o gal ir nuo šnipinėjimo. Tuo reikalu labai susirūpino visa dožų taryba ir Venecijos vyrai, kad moterys dėvinčios lengvus batelius įgavo „per daug judėjimo laisvių, per daug...“

Įprastinės pažiūros į moteris, net ir valdovių rūmuose, keitėsi lėtai. Imperatorės Marijos Teresijos sūnus į Rusiją vykstančiam ambasadoriui patarė neužmiršti, kad „Kotryna yra tik moteris, kuriai reikia stengtis visada pataikauti, nusileisti — tik labai mažuose reikaluose...“ Kaip jis apsiriko. Gyvendamas savo garsiosios motinos šešėlyje, imperatorius Joseph II (jie valdė kartu) negalėjo atsikratyti įsisenėjusių tradicijų. Marija Teresija apie sūnų irgi turėjo savo nuomonę: „Jis labai stengiasi gerai galvoti, bet jo išmintis prilygsta tik žasiui...“

Aštuonioliktasis amžius, menininkės profesijos siekiančiom moterim, atvėrė kiek platesnes galimybes, nors tikrumoje ir toliau buvo susiduriama su tom pačiom problemom. Meno akademijos, kurios pakeitė gildijas, tvarkė menininkų studijas ir meno darbų užsakymus. Menininkai sulaukdavo ne tik gerų pajamų, bet ir profesinės garbės, nes kilmingieji ir turtingieji miestiečiai tarp savęs varžėsi gyvenamų rūmų ištaigingumu ir meno kūrinių rinkinių gausumu. Kad nereikėtų per daug dalintis „uždarbiu ir laurų vainikais“, narių skaičius akademijose buvo ribojamas, ypač — neįsileidžiamos talentingos menininkės, dėl tos priežasties, kad pačios nieko nesugeba ir už jas „dirba vyrai“... Prancūzijos Académie Royale 1753 m. nusprendė, kad pilnai pakanka 4 narių-moterų (prie kelių šimtų vyrų!) Nors ir priimtos į meno akademijas narėms, moterys negalėjo pasinaudoti visom privilegijom, kuriom naudojosi vyrai. Joms buvo uždrausta dalyvauti akademijos narių susirinkimuose, dirbti su gyvais modeliais, tobulintis studijose ir t.t., taip pat jos gaudavo labai mažus užsakymus. Moterim-narėms buvo leidžiama tik retkarčiais dalyvauti akademijose rengiamose parodose.

Tačiau, — ir tokiom suvaržytom teisėm, moterims norinčiom pakliūti į akademijas buvo sunku, pvz. net karalius Liudvikas XVI turėjo gerokai pasistengti, kad į akademijos nares priimtų karalienės portretistę. Visų vyrų nuomonė buvo tokia, — moteris gali būti gera valdove arba kurtizane, bet jokių būdų ji negali tapti menininke, dėl kažkokio „trūkumo“ įgimtų gabumų bei „stokojimo“ kūrybinio pajėgumo...

Nors ir buvo stengiamasi, skleidžiant neigiamas pažiūras, išlaikyti moterį tam tikroje ribotoje padėtyje, bet tai nepajėgė prislopinti pagarsėjimo talentingų menininkių: Rosalba Carriera, Angelica Kauffman ir Elisabeth Vigée-Le Brun. Jų iškilimas tuo laiku buvo labai reikšmingas, nes ir vėlesniais amžiais jokia menininkė nebesulaukė tokios pagarbos ir visuotino įvertinimo.

Rosalba Carriera (1675-1757), iš Venecijos, buvo Prancūzijos ir Austrijos karališkų dvarų portretistė. Ji priklausė Paryžiaus, Romos ir Bolognos meno akademijom. Ji yra priskiriama prie įtakingiausių to laiko-

ANGELICA KAUFFMAN

AUTOPORTRETAS

tarpio pastelų tapytojų, kurių techniką ji tiek ištobulino, kad ir kiti menininkai tuo pasekė. Jos kūryba yra detali ir spalvinga, iškelianti ne tik vaizduojamo asmens charakterį, bet gyvenamosios epochos savybes.

Iš Šveicarijos kilusi Angelica Kauffman (1741-1807) dalį savo gyvenimo praleido Italijoje ir Anglijoje. Šalia portretų ji tapė istorines ir mitologines tematikas. Ji buvo žavingi moteris ne tik savo išvaizda, bet ir charakteriu: kukli, švelni, maloni. Jos talentas ir visuotinis išsilavinimas žavėjo kilminguosius ir intelektualus, kurie ją globojo. Ji artimai draugavo su vokiečių poetu Goethe. Savo asmenybe ji pilnai atstovavo gyvenamo laikotarpio idealam.

Viena iš įdomiausių moterų menininkių, pagarsėjusių 18a., buvo Elisabeth Vigée-Le Brun (1755-1842), iš Paryžiaus. Po studijų namuose ir mokykloje, savo karjerą ji pradėjo būdama penkiolikos metų. Nors ir labai gerai uždirbdama-tapydama portretus, buvo įkalbėta tekėti už senesnio menininko bei paveikslų galerijos savininko Le Brun, kuris greitai laiku sugebėjo praskvilpti jos visą turtą. Bet iš tų, nors ir nelaimingų, vedybų buvo ir naudos. Le Brun didelėje galerijoje buvo daug senųjų meistrų kūrybos, kurią jaunoji menininkė galėjo gerai išstudijuoti. Taip pat jis turėjo labai plačias pažintis karališkuose dvaruose, kur parduodavo paveikslus. Todėl, neužilgo po vestuvių, Elisabeth buvo pakviesta būti karalienės Marijos Antuanetės portretiste.

Elisabeth Vigée-Le Brun yra išleidusi savo atsiminimus, kurie buvo išspausdinti 1835 metais. Apie savo susitikimą su karaliene ji rašo: „1779 metais aš pirmą kartą tapiau karaliene, kuri tada buvo pilna jaunatviško grožio: aukšta, gražiai nuaugusi, kiek pilna, bet ne per daug. Jos rankos buvo lieknos, pirštai maži ir gražios formos, kojos žavingos. Ji turėjo išdidžią, kara-

ELISABETH VIGÉE-LE BRUN
MARIJA ANTUANETĖ SU VAIKAIS

lišką eiseną. Labai yra sunku suprasti tiems, kurie karalienės nematė, kiek ji savyje turėjo nusizėminimo ir didybės. Jos veido bruožai buvo nevienodi, pailgas veidas, paveldėtas iš šeimos, tipiškas austram. Jos akių spalva buvo beveik mėlyna, žvilgsnis jausmingas; nosis - maža, kiek storesnės lūpos. Bet gražiausia buvo jos veido spalva, tiesiog „spinduliuojanti“, kur nesimatė jokio šešėlio...

Mano baimė, pažvelgus į karalienę, tuoj praėjo, dėl jos nuoširdaus priėmimo. Sužinojusi, kad aš turiu gerą balsą, ji beveik kiekvieną kartą, kai aš ateidavau tapyti, dainuodavo su manim duetus. Jos balsas buvo ne labai tinkamas, bet ji nepaprastai mėgo muziką.

Man būtų sunku suminėti jos prielankumą ir man išreikštą gerį, kurie priklauso prie mano gražiausių atsiminimų...

Tarp Marijos Antuanetės ir Elisabeth Vigée-Le Brun išsivystė, kiek leido to laiko etiketas, artima draugystė. Ji nutapė virš dvidešimt karalienės ir šeimos portretų. Taip pat ir dvariškiai norėdami įsigyti daugiau malonių karališkame dvare, plūdo į Le Brun studiją, užsakydami

ANGELICA
KAUFFMAN
GOETHE

savo portretus ir ieškodami užtarimo. 1789 metais prasiidėjęs Prancūzijos Revoliucijai, Vigee-Le Brun norėdama išvengti giljotinos, dėl savo artimo bendravimo su karaliene, išvyko į Italiją. Ji buvo tiek pagarsėjusi visoje Europoje, kad ją visur sutiko su didžiausia pagarba. Keliaudama įvairiuose kraštuose, ji tapė portretus; net ir Rusijos imperatoriškame St. Peterburgo dvare išgyveno šešis metus, globojama imperatorės Kotrynos Didžiosios.

Revoliucijos neramumams aprimus, Elisabeth Vigée-Le Brun grįžo į Prancūziją. Ji sulaukė 87 metų, paliko didelį tapybinį turtą — devynis šimtus kūrinių. Ji daugiausia tapė moteris ir vaikus, jos tapyba yra jausminga, dvelkianti švelniu moteriškumu, iškelianti moterišką grožį, motinišką meilę bei tamprius šeimos ryšius.

Revoliucinės permainos, kurios dalinai pradžią gavo ir garsiuose kilmingųjų moterų salonuose, pakeitė politinę bei visuomeninę santvarką. Tai palietė ir moterų padėtį, davė joms naujų vilčių. Bet visi lygybės šūkiai ir liko-šūkiais. Lygybė teisiškai buvo suprantama, kaip lygybė — vyrams. Pagal naujus Prancūzijos respublikos nuostatus pilietėm buvo uždrausta dirbti vyriškose profesijose, tarp kitų, — būti menininkėm, nes tai buvo vyriška profesija. Su didžiausiu įniršimu

ELISABETH VIGÉE-LE BRUN
MARIJA ANTUANETĖ

ELISABETH VIGÉE-LE BRUN
AUTOPORTRETAS SU DUKRELE

buvo viešai šmeižiamos ir kaltinamos žinomos menininkės, kurios turėjo sėkmingas tapybos studijas moterim, nes „vietoj siuvinėjimo kardam juostų ir policininkam kepurų, gaujos moterų buvo skatinamos imtis teptuko...”

Visai nepaisant įgimtų gabumų bei sugebėjimų, visas moteris menininkes buvo stengiamasi išlaikyti tik mėgėjiškame lygyje, varžant jų išsimokslinimą, meninį pasiruošimą bei dalyvavimą akademijose. Nors jaunos mergaitės buvo skatinamos šalia muzikos pramokti ir piešti, bet tai priklausė tik prie turtingesnių šeimų dukterų geresnio išsilavinimo. Iš to kilęs naminių, vėliau ir mokyklų, piešimo mokytojų pareikalavimas, kuriam pilnai pakako mėgėjiško išsimokslinimo, pilnai apvainikavo to laiko profesionalės moters menininkės idealą. Tokios nuotaikos dar gyvavo net ir dvidešimtojo amžiaus pradžioje, kada net ir didelius gabumus turinčios menininkės, įgavusios mažavertiškumo jausmus, abejodamos pačios savimi, pasitenkindavo tik mokytojavimu, neišdrįsdamos siekti profesinio tobulėjimo.

B.d.

ATOSTOGOS ŠLAVĖNUOSE

ELENA KAROSAITĖ — GIMBUTIENĖ

(tęsinys iš Nr. 2)

Šeimai rytmetyje būdavo verdamos sriubos — kopūstai arba barščiai ir padalinamos sriuboje išvirtos mėsos su bulvėmis porcijomis, o pasninko dienomis — silkės, kruopų, žirnių ir varškės valgiai. Ponų patiekalai būdavo kiek įvairesni, bet pagrindą sudarydavo tie patys kopūstai ar barščiai. Saldaus patiekalo vieton, išskyrus senesnius žmones, visi eidavo į sodą uogų pavalgyti ir pririnkti tiems, kurie nebegalėjo nueiti. Išimtinai blogam orui užėjus ar atvykus ypatingiems svečiams, dažniausiai paduodavo ir iš vaisių pagamintus patiekalus. Po pietų darbininkai turėjo „parpietį“ — poros valandų poilsio pertrauką.

Pavakariukams darbininkams nešdavo (ar vienkinkiu vežimėliu veždavo) pieną, sūrį, duoną su sviestu, vaisius. Šlavėnai garsėjo beržų sula. Tai rugiapjūtės ar didesnės rudens talkos metu darbininkus vaišindavo ir taja sula. Kaip žinoma, sula iš beržų (klevų) varvinama anksti pavasarį, prieš lapams sprogstant. Močiutė supildavo ją į dideles ąžuolines statines, pridėdavo įvairių prieskonių ir vynuoginių razinų — vyno mielėms įveisti, aklai „špuntus“ užkaldavo ir laikydavo ant ledo didžiojoje ledainėje iki kol vidurvasarį sula prinokdavo. Gaudavo jos namiškai ir svečiai iškilmingėsnėmis progomis. O buvo tikrai skani ir putodavo kaip šampanas. Pavakariukus duodavo nuo gandrų parskridimo iki rudens, kol jie vėl į pietų kraštus išsirengdavo.

Ponų pavakariukams užkaisdavo „samavorą“, iš ledainės atnešdavo šalto pieno: duoną, sviestą, sūrį bei dešras, kiekvienas sau pats pasiimdavo iš bufeto; prie arbatos būdavo uogienės ar pyragaičių, bet dažniausiai pavakariukus šlavėniškai praleisdavo sode, valgydami vaisius bei uogas, ar prisirinkdavo šviežių, neperaugusių agurkų ir valgydavo su medumi; organizuotai,

ELENA KAROSAITĖ 1917

visiems susėdus prie stalo, jie beveik niekad nebuvo valgomi. O ir laiko tam nebūdavo: popietė paprastai buvo skiriama maudymuisi, jei nebuvo kokio skubaus darbo ūkyje — šieno ar javų dorojimo, arba visokioms išvykoms, lankymuisi pas kaimynus.

Maudytis keliaudavom prie Šventosios, maždaug ties Puntuko akmeniu; ten buvo lengvesnis privažiavimas, nes Šlavėnų kelias netoli tos vietos kirto Anykščių — Kurklių vieškelį. Gal toji vieta upės pakrantėje buvo šlavėniškių pasirinkta ir dėl to, kad savo laiku Puntukas ir pora dešimtinių jį supančios žemės buvo nupirkta senelio Gustavo nuosavybėn, kad Puntuko akmenį apsaugoti nuo suskaldymo vieškelio grindiniui. Senesniems žmonėms ir vaikams buvo kinčiomos porinis vežimas, jaunimas gi ėjo pėsčias trumpesniais takais; kartu buvo vežami užkandžiai pavakariukams, o kai atsirasdavo grybų — įsidėdavom kašes ir grybams doroti peiliukus. Daugiausia paupių eglynėlyje rasdavom ruduokių, užtekdamo jų ne tik žiemai konservavimui- sūdymui, bet ir, ištirpintu karštu sviestu gerai išvalytas ruduokių galveles užpylus, greitai užkandžiui.

Anais laikais dar nebuvo vartojami maudymosi kostiumai ir žmonės maudėsi nuogi: moterys — arčiau kelio, kur buvo paliekami arkliai, vyrai — ketvirtį varsto (19a. ilgio matas, kiek ilgesnis už kilometrą) toliau, už upės vingio. Ten ir vanduo būdavo gilesnis ir krantas nebe toks smėlėtas. Šildytis, gulint smėlyje, nebuvo priimta, ir iš viso mergaitės ir jaunos moterys vengdavo saulės nudegimo: dienos metu dėvėdavo drabužius ilgomis rankovėmis ir uždaru kaklu, galvą pridengdavo didele skrybėle, o rankų baltumui išlaikyti reikėjo dėvėti pirštines. Netyčia nudegintam veidui ir rankoms išbaltinti, močiutė liepdavo laikas nuo laiko

išsipausti šiltose išrūgose. Nepriderėjo nė basom vaikščioti, nebent anksti ryte, kai niekas nematė, galima buvo basom po rasotą žolę pabėgioti.

Kai nebuvo progos nuvykti prie Šventosios, eidavom maudytis į ežeriuką už Okuličiaus sudegusių rūmų. Eidavome vėliau vakare, kai jau niekas ten nevaikščiojo, ypač tam tiko mėnesienos naktys. Vanduo ten buvo šiltesnis, negu upėje, bet dugnas buvo labai dumblinas, reikėjo nuo pakrantės akmenų iš karto plaukti. Prie kranto, meldose, kartais įsisėgdavo ir dëlės, jos įsisiurbdavo į kūną ir pačios nukrisdavo, kai prisistindavo krauju. Jėga nuplėšus, žaizdelėje likdavo dëlės galvos dalis; tuomet atsirasdavo puliavimas, žaizda ilgai nesugydavo. Ežeriuke veisdavosi didelės juodos geldelės su perliniu, vaivorykštės spalvomis besimainančiu, viduriu; mes jas rinkdavom gėlių lysvelėms pagražinti ar prausiantis muilui pasidėti; tokių pat rasdavom ir Šventojoje. Šlavė buvo labai sekli, ir tik pakrančių krūmuose pasislėpęs galėjai apsipausti. Pirties Brazauskų Šlavėnuose nebuvo; esant šaltam orui žmonės tegalėjo nusipausti šilto vandens pripildytame kubile.

Vakarienę Šlavėnuose valgydavo saulei nusileidus. Šeimyna gaudavo rūgusį pieną su bulvėmis, košę ar pienu baltintas kruopas su duona. Ponų stalas visuomet būdavo tas pats: rūgusis pienas su bulvėmis ir koks lengvas, nemėsiškas karštas patiekalas; kas norėjo galėjo gerti arbatą su visais įprastais priedais. Tik labiau iškilmingomis progomis būdavo kepti viščiukai ar omletas su visokiomis daržovėmis.

Po vakarienės jaunimas ir judresni tetos bei dėdės eidavo visi kartu pasivaikščioti sodo takais, tilteliu per Šlavę, iki paupės pievų, kur buvo įtaisyti suolai pavargusiems pailsėti. Ten susitikdavome su Mingailom. Jei kada viešėdavo solistas Stasys Audėjus, kartu su teta Halina padainuodavo, kiti deklamuodavo — pasidarydavo „koncertėlis“. Paskui vieni kitus lydėdavome, ypač jaunesnieji — mano vienamežė Marytė, Leonas ir kartais Antosė. Vakarais nešdavome žibintą — „liktarną, apšviečiama žvake ar žibaline lempa. Tą „liktarną“ visada nešdavo pirma einantis, kiti eidavo žąsele, vienas paskui kitą, prisilaikydami. Kai praskrisdavo šikšnosparnis ar išgirdavom apuoko ūkavimą, burdavome. Buvo įdomu, — kiek baisu ir labai romantiška. Lietingomis dienomis. Kai tokie pasivaikščiojimai nebuvo galimi, susirinkdavome salone praleisti vakarą. Salono gale, ties dvigubu-venecišku langu, stovėjo senoviškas fortepijonas; kampuose buvo trikampiai staliukai su milžiniškomis vazomis, pripildytomis pievų gėlių, kurias keisdavo ir puokštes sudarydavo teta Alinytė. Prie kitos sienos, tarp dviejų

paprastų langų, stovėjo ilga sofa su išlenktomis atramomis ir minkšta sėdyne, prieš ją — normalaus aukščio salono staliukas ir keleta kėdžių, apmuštų raudonu pliušu, kaip ir sofa. Kitos vienietiškos-kėdės su išpintomis nugarėlėmis ir sėdynėmis stovėjo prie vidujinių kambario sienų. Žibalinė lempa stovėjo kambario viduryje, ant stalo. Močiutė, mano mama ar tetulė Kazė, pradėdavo groti visokius valsus, kartais „pas d'Espagne“ ar kitus ramesnius šokius. Dalis šlavėniškių jau tuomet eidavo miegoti, o mes, jaunimas, — šokti. Ištekėjusioms moterims anuomet jau nelabai derėdavo šokti, bet močiutė dažnai liepdavo mums savo šokėjus užleisti tetoms bei dėdienėms „Tegu ir jos dar kiek pasilinksmina, jaunas dienas prisimena, o jūs, ožkos, dar suspėsite prisišokti!“

Dideliu, sakyčiau, pagrindiniu įvykiu jaunuomenės atostogų būdavo tetos (ji buvo tolimesnė mano senelių giminaitė) Emilės Jalenskaitės-Venclovavičienės (LE XXXIII, 344) organizuojamos tolimos iškylos. Teta Emilė, savo vaikų neturėdama, daug laiko ir motiniškos meilės skirdavo jaunimui. Vasaros metu pas ją visuomet atostogavo neturtingų tėvų vaikai, miestelėnai, kartu užsidirbdami kiek studijoms reikalingų pinigų, eidami kokias pareigas ūkyje. Po ponaičio praktikanto priedanga dažnai slėpėsi valdžios persekiojami atbūdančio lietuviško tautinio sąmonėjimo veikėjai. Gerus santykius su anuometiniu Kauno gubernatoriumi Vievio kinu palaikant vaišių, medžioklių ar paprastų kyšių pagalba, Venclovavičiams pasisekdavo daugelį politinių nusikaltėlių išeksportuoti į užsienius, Vakarų Europą, Ameriką. Ir pinigų tam pakankamai turėjo. Prieš Pirmąjį karą, Venclovavičienė ir jos giminės Jelenskiiai, daug pinigų aukojo Anykščių naujajai bažnyčiai statyti, apylinkės miesteliuose arbatinėms steigti, kad žmonės mažiau lankytų karčiamas ir mažiau gertų.

LIETUVIŠKAS GAMTOVAIZDIS

Teta Emilė taip pat daug energijos, laiko ir pinigų išskirdavo organizuodama „daržinių“ vaidinimus, kaimo jaunimo chorus bei vakarėlius. Anykstoje (dvaras Utenos aps., Debeikių vls.) jau Emilės motina, dvarininkė Jalenskiėnė buvo įsteigusi slasptą lietuvišką mokyklą kumečių ir gretimų kaimų vaikams. Kartą ten apsilankiau, kai su mama viešėjome Anykstoje 1901 metais, buvau tuomet aštuonių metų mergička. Atsimenu, kad buvo kalbama apie mergaičių išsimokslinimą, nes mudviem su Vale ieškojo namų mokytojos, kuri galėtų paruošti gimnazijai, nes iki šiol mokė tik mama. Teta Emilė pažadėjo mums parodyti tikrą mokyklą, nes jokios dar nebuvo mačiusios. Girdėjau, kad mokyklą esama miestuose, bet čia. Anykstos dvare, kad ir turinčiam daug visokių trobesių, visai netikėjau, kad galėtų kas nors būti panašaus į mokyklą. Teta Emilė pažvelgusi į laikrodį liepė negaišant su ja eiti, nes greit turėjo prasidėti pietų pertrauka. Sodo takeliu nuėjome prie nuošaliai stovinčio namo apsupto žydinčiais krūmais ir gėlynais. Teta pabeldusi į duris jas plačiai pravėrė. Pamatėme didelį šviesų kambarį, kuriame stovėjo keli stalai, aplink sėdėjo grupė mažesnių ir didesnių vaikų. Visi jie atrodė labai mandagūs, aš pati mėgau išdykauti, tai tų vaikų mandagumas man pirmiausia krito į akis. Vieni iš jų rašė, kiti garsiai skaitė ar atsakinėjo mokytojai, kuri mus pamačiusi nusišypsojo ir ėmė kalbinti. Vėliau sužinojau, kad tai buvo Julija Smetonaitė, būsimo Lietuvos prezidento sesuo. Ji ilgus metus mokytojavo slaptoje Anykstos lietuviškoje mokykloje. Toji mokykla dar ilgai veikė ir nepriklausomybės laikais, kol buvo pastatyta didesnė, daugiau laiko reikalaujanti pritaikyta pradžios mokykla.

Kiek prisimenu, Venclovavičiai visuomet rūpinosi lietuvių jaunuomenės švietimu, kvietė neturtingus studentus atostogom į savo dvarą, daugeliui ir mokslą apmokėdavo. Kažkur skaičiau, kad teta Emilė šelpė mokslus einančią Vandą Mingailaitę, mano tetulę Oną Brazauskaitę ir jos draugę Mariją Rudzinskaitę, kuri dažnai vasarodavo Šlavėnuose.

Tetos Emilės organizuojamos iškylos jaunimui užsiėsdavo savaite ir ilgiau. Tai buvo tam tikras jaunuomenės švietimas. Keliaudami pėsti po savo kraštą, jaunuoliai pamatydavo jo grožį, susipažindavo su vietovių istorija, žmonių papročiais, darbais ir vargais; ypač tai buvo naudinga iš miestų atvykusiems, kaip mudviem su seserim Vale ir kitiem. Norinčių keliauti grupė, apie 10-15 jaunuolių, pirmiausia išbandydavo savo pajėgumą trumpose iškylose nuo 10 iki 20 varstų, eidami pasiramstydami lazdomis, su pilnomis kuprinėmis, virdami ant laužo valgymą ir išbandydami batų patogumą. Didžiosios kelionės (100 iki 150 varstų)

išvakarėse, visi keliautojai pernakvodavo Anykstos dvaro daržinėje, nes tai buvo vienintelė nakvynės galimybė, ir ankstyvame ryte teta Emilė visus išvesdavo kelionėn.

Man pačiai teko dalyvauti kelionėse iš Anykščių ir netolimų apylinkių iki Kauno, kitais metais į Vilnių ir vėliau į Zarasus. Tose kelionėse praleisdavome iki dešimties dienų, kurios buvo panašios į skautavimo mokyklą. Šio šimtmečio pradžioje iki Pirmojo pasaulinio karo nuotaikos Lietuvoje, ypač kaimuose, nebuvo ramios. Ūkininkai bijodavo įsileisti į savo daržinę nakvynei tokį būrį nepažįstamų jaunuolių. Gal kokie cicilikai — socialistai, dar gali daržinę padegti. Visi prisimindavo 1905 metų revoliucijos laikotarpį ir žiaurų kazokų elgesį malšinant mažiausią politinį prasižengimą prieš rusų valdžią. Pasitaikydavo ir visokių praeinančių agitatorių, išsišokėlių, keršytojų ir paprastų banditų-sviesto lygintojų. Jei kuris iš keliautojų neturėjo pakelyje giminių ar gerų pažįstamų, dažnai tekdavo dienos metu kur paupyje ar pamiškėje šiltoje atokaitoje gerai išsimiegoti, o žygiuoti naktį. Jei pasitaikydavo graži mėnesiena, įdomu buvo keliauti miegančioje gamtoje. Nakvynių miestelyje vengdavome, nes tai brangiai kainavo, lovos buvo pilnos blusų bei blakių, taip pat tai būtų atkreipę rusų policijos dėmesį.

ANYKŠČIŲ ŠILELIS

Teta Emilė tokiom kelionėm būdavo gerai pasirušusi: išstudijuodavo ne tik vietovių vardus, visus kelius bei takus, bet ir tos vietos žmonių padavimus, istorinius paminklus, žinias apie iš lankomos vietovių kilusius žymesnius žmones. Kai kartu susiburdavo tiek jaunų žmonių su visokiais palinkimais bei gabumais, netrūko išdaigų, nuotykių, naujų simpatijų ar antipatijų užsimezgimo. Didelis tetulės taktas ir, ypač, humoras visokias situacijas išpainiodavo. Bet kartą tai visai nepasisėkė. Nors ir gerai išsimiegojome ant kvepiančio šieno pas buvusį Venclovavičių ūkvedį, kuris dabar vertėsi dvarelio nuomavimu, nuo pat ryto reikalai nesiklijavo: visą dieną purškė smulkus, bet labai įkyrus lietutis, molėti keliukai pažliugo, pasidarė slidūs ir pilni vandens klanų. Leonas Mingaila ir tetulės giminaitė Helė nelaimingai paslydo ir vienas po kito atsisėdo klane, besileidžiant nuo šlaito. Viršutinės kūno dalys buvo visų apsaugotos ceratinių skraisčių su gaubtuvais, bet atsisėdus į balą sušlapo apacios... Dėl lietaus nepasisėkė sukurti laužo ir išsivirti bent šiltos arbatos, duonos ir jai priedų netrūko. Juo labiau norėjosi šilto gėralo, net ir gero šaltinio nebuvom užėję, tai nutarėm sustoti Vepriuos, nors teta to vengdavo ir į miestelį nusiųsdavo tik kurį vieną bendrakeleivį nupirkti reikalingų dalykų. Dabar visi suvirtome į Veprių arbatinę, tarp kitko, savo laiku Venclovavičienės įsteigtą. Čia galėjom ne tik arbatos, bet ir gerų barščių su šviežia avienu gauti. Per keletą dienų mums jau atgrįso rūkyta kiauliena. Ūpai pagerėjo, atsirišo liežuviai. Leonas, pamatęs gatve einantį žandarą, ėmė dainuoti anuomet paplitusią rusišką dainušką, išjuokiančią policininkus: Ja kapitan s sobačim niuchom ir čutkim sluchom, ja vižu vsio i vsiech naskvos'' (aš kapitonas su šuniška uosle ir gera klausa, aš permatau visus kiaurai...). Nepastebėjom, kai tas žandaras atsirado arbatinėje ir tur būt išgirdo dainelės dalį. Pavalgę išsirengėm tolimesnei kelionei, džiaugdamiesi, kad policininkas į nieką nereagavo. Išėję iš miestelio ir kokią varstą vieškeliu pažygiavę. Užgirdome arklių kanopų bildėjimą ir bematant buvome apsupti keliolikos raitų žandarų. Nuvarė mus į Veprių kalėjimą. Nebuvo ten patogų nakvoti. Bet tetulė ir čia rado išeitį. Papirkusi kalėjimo sargą, įdavė laiškėlį vietos klebonui, kad perduotų šimtą rublių žandarų kapitonui. Reikalai puikiai susitvarkė, ir kitą rytą vėl linksmai tęsėme kelionę. Ne visą laiką ėjome pėsti. Kelionėje į Kauną prisilaikėme Šventosios ir Neries vagų. Kur tik buvo galima pasinaudodavome vietinių žvejų pagalba, kurie mus paplaukdydavo savo valtimis. Kiek puikių paupių pakrančių vaizdų tada teko pamatyti!

Kaune mus globojo ir nakvyne aprūpino dėdė Aloizas

Brazauskas (jis buvo mano senelio Gustavo jauniausias brolis), kuris turėjo ten savo vaistinę ir keletą paskutinių metų prieš Pirmąjį karą, buvo Kauno kurmistru. Kaune išbuvom dvi dienas ir aplankėm katedrą, Šaričių, Karmelitų bažnyčias, buvome kaž kuriame vaidinime; tada veikė rusų teatras ir dar buvo vaidinimai lenkų kalba. Anuo metu Kaune dažniausiai girdėjosi lenkų, rusų bei žydų kalbos. Lietuviškai kalbėjusių miestelėnų ne taip jau daug ten gyveno, pasitaikydavo nemaža vokiečių ir totorių. Kiek prisimenu, apžiūrėjome žemės ūkio mašinų fabriką kažkur netoli geležinkelio stoties, paskui nuėjome į šokolado fabriką, kur buvome pavaisinti saldainiais.

Kaunas tuomet buvo vienas iš rusų imperijos pasienio tvirtovių, kur galėjo lankytis be armijos karių, tik gubernatorius ir burmistras. Mano dėdė pažinojo prie tvirtovių dirbusius rangovus, vokiečius ir žydus, iš kurių girdėjo įvairių statybos „paslapčių“. Vokiečių kilmės prekybininkai, net kelias generacijas gyvenę Lietuvoje, papirkdavo rangovus, kad kai kurias tvirtovės sienas išmūrytų iš labai trapių plytų, kurioms sugriauti pakako tik stipresnio smūgio. Buvo kalbama ir apie požeminius tunelius jungiančius tvirtovę su užmiesčio pelkėmis ir apie Karmelitų bažnyčios požemius einančius link Pažaislio, kurie vėliau buvo užpilti. Net ir Anykščių apylinkėje, taip pat ir Šlavėnuose, 1914 metais lankėsi turtingas vokiečių ir neva tai tyrinėjo piliakalnių ir senkapių, tačiau, pradėjus domėtis rusų policijai, staigiai nakties metu išvyko.

Į Vilnių keliavome kaip maldininkai aplankyti Aušros Vartų ir Kalvarijų. Pradėjome kelionę iš Šlavėnų, pro Storių kalnus, piliakalnį ir Liudiškių kaimą iki Rubikių ežero. Čia gavome porą didelių valčių, kuriomis plaukėme apie 40 varstų Rubikiais ir kitais ežeriukais, upeliais bei vieną su kitu jungiančiais perkasais. Nepasiekę Vilniaus, apsistojo Venclovavičių giminių dvare. Vietinis jaunimas mus sutiko su šauniu vakarėliu. Pasipuošę, kiek galėję, prašokome visą naktį: negi atsisakysi tokios puikios progos pasilinksinti. viešėjome čia bene tris dienas. Dvaro arkliais važinėjome į miestą ir garsesnes jo apylinkes. Kaip tikri maldininkai — pirmiausia pasimeldėme prie Aušros Vartų stebuklingo Dievo Motinos paveikslo. Pamaldų metu sunku buvo patekti į koplyčios vidų — žmonės klūpojo ant grindinio, gatvės viduryje. Ta gatvė niekas nevažinėjo. Po to aplankėme katedrą, šv. Petro ir Povilo bažnyčią Antakalnyje, dar kelias įdomesnes bažnyčias ir apėjome garsiąsias Vilniaus Kalvarijas. Apžiūrėjome aukštutinės ir žemutinės pilių griuvėsius bei kitus istorinius pastatus. Nuvažiavome į Verkius, kur turtingi rūmai ir gražus parkas ant Neries pakrantės,

atrodė apleisti ir netvarkomi: buvome ir Trakuose pažiūrėti griuvėsių ir pasiirstyti ežeruose. Tuomet ten garsėjo karaimai-sodininkai savo labai skaniais agurkais.

Atgal jau keliavome siauruoju traukinėliu link Debeikių, kur išlipę pernakvojome Anykstos dvare ir pilni įspūdžių skirstėmės į namus.

Labai iškilingai Šlavėnuose būdavo švenčiama liepos 26d. šv. Ona. Gal ne todėl, kad viena iš Brazauskaičių vadinosi tuo vardu, bet labiausia dėl didelių atlaidų ir kermošiaus Anykščiuose. Žmonės gausiai suvažiuodavo ir iš tolimesnių vietovių; pasinaudodavo vasarą pradžiūvusiais keliais, geru oru, užbaigta šienapjūte ir daugumoje vietovių dar neprasidėjusia rugiapjūte. Ta proga ir arti Anykščių esančiuose Šlavėnuose atsilankydavo nemažai ir toliau gyvenančių giminių bei pažįstamų.

Močiutė ir tetos tai šventei pradėdavo ruošti bent savaitę anksčiau. Valydavo kambarius, plaudavo langus, ravėdavo darželių lysveles, takelius išbarstydavo baltu Šlavės skardžiaus smėliu. Nakvynei suvažiuodavo keli „desėtkai“ žmonių, reikėdavo paruošti patalinę ir miegojimui vietą. O kiek būdavo darbo su duonos ir pyragų kepimu, paukštienos pešiojimu; dar reikėdavo pridėti porą avių ir kokių veislei netinkamą jautuką ar veršį.

Šventės rytui išaušus, visi kas tik galėjo vyko bažnyčion: močiutė ir vyresnės tetos — fajetonu, vyrai ir jaunesnės tetos — tarantasais ir lineikomis. Vėžničiuodavo dėdės ir tetos, bet fajetoną valdė tikras vežėjas, nuo neatmenamų laikų dvare tarnavęs arklių prižiūrėtojas. Močiutė dabojo, kad laiku išvyktume, gink Dieve, sumai nepavėluotume. Šlavėniškai važiuodavo į bažnyčią kiekvieną sekmadienį ar šventei pasitaikius, bet ne tokiu gausiu būriu, pakinkyta šienveže — porine „brika“, kad nenuvargintų arklių.

Prisipažinsiu, baisiai nemėgau lankyti Anykščių ar kitų miestelių bažnyčių, ne dėl to, kad nebūčiau pamaldi, bet dėl blusų kandimo. Nuo pat mažens mama įpratino mus melstis ir šventas dienas tinkamai švęsti; labai mėgau klausyti giesmių giedojimo, vargonų gaudimo, stebėti kaimo moterų šventadieniškus parėdus... bet ilgiau susikaupti, ilgiau bažnyčioje ramiai išsėdėti, kliudė man blusos. Kaime jų būdavo daug ir žmonės prinešdavo jų į dažnyčią, kur nelabai nuodugniai šveičiamų grindų plyšuose jų prisiveisdavo ir puldavo ne kasdieną besilankančius maldininkus. Neatsimenu, kokios šventės proga nuėjau į Anykščių bažnyčią. Buvo karšta vasaros diena, žmonės labai praktikavo ir gal tuo dar labiau paskatino blusų apetitą. Pajutau, kaip virtinėmis jos ėmė lipti mano kojomis

aukštytyn... Siaubo apimta tik pašnabždėjau seseriai Valei ir skubiai apleidau bažnyčią. Perbėgusi šventorių — atsidūriau prie upės. Tankūs medžiai ir krūmai dengė mane iš visų pusių, įbridusi į vandenį pradėjau kratyti savo aprangą ir traiškyti blusas. Sužinoję mano nuotykį, namiškiai praminė mane — blusų karaliene, nes aš buvau jautri insektų įkandimui. Blusos anuo metu viešpatavo visoje Lietuvoje. — ne tik kaimuose, bet ir miestuose. Nebuvo tada jokių insekticidų, kovojome su jomis bendra švara, plovėme grindis šarmu, o išdžiūvus — tepėm žibalu ar terpentinu. Jų atbaidymui buvo vartojami sabadillės ar pyretrum milteliai. Kaimuose, kūrų pakraščiuose augančiais ajerais, barstydavo grindis ir padėdavo po čiužiniu.

Atvykę svečiai, kol visi susirinkdavo, buvo vaišinami šaltutėle beržų sula, alaus Šlavėnuose niekas nedarydavo, tik vyrai prie pietų gaudavo degtinės. Labai iškilingomis vestuvių, krikštynų, naujos marčios ar naujo žento atvykimo progomis, močiutė svečius vaišindavo vynu, ir tai dažniausiai namų gamybos. Pietų metu, sodinant svečius, būdavo prisilaidoma tradicinės hierarchijos; gale stalo šalia prosenelės (močiutė motinos) spasadindavo garbingiausią viešnią, tetą Kazę Charmanskienę iš Vesulavos dvaro (netoli Kovarsko). Moterys sėdėdavo nugarom į langus, kad nesimatytų veido defektai, vyrai — kitoje pusėje stalo; visi — pagal kilmingumą ir amžių. Namiškiai ir ne taip gerbiami svečiai rasdavo sau vietos kitame — žemajame stalo gale, arčiau durų; kurie netilpdavo, susėsdavo su jaunimu ir didesniais vaikais. Mažieji vaikai su auklėmis ar mamom likdavo savo kambariuose.

Po pietų svečiai galėdavo prigulti ir kiek pailsėti, nes kai kuriems kelionė iš namų nebuvo trumpa. Kiti eidavo į sodą uogauti ar obuoliauti. Karštomis dienomis buvo malonu pavaidščioti lapų užtemdyta liepų alėja. Lietingam orui esant ten augdavo daugybė grybų-paliepių (paruošti su grietine ir pipirais, tai buvo skaniausi grybai!).

Vakarop, po sočios, iš karštų patiekalų ir daugybės saldumynų, ilgai trunkančios vakarienės, prasidėdavo šokiai. Nors ir didelis Šlavėnų salonas visų nesutalpindavo, nes buvo šokama su figūromis, kurių pagrindinis tikslas buvo išvesti šokėjus iš salono, susikibusius rankomis, lenciūgėliu ar pora už poros; jie išeidavo į kitus kambarius, gonkas ir net darželį. Šokdavo, kol pradėdavo švisti. Tuomet po arbatos ir lengvų užkandžių vieni eidavo gulti į jiems paruoštus gultus, kiti išsiruošdavo namo. Namiškiai turėdavo daug darbo, ir porai dienų pasamdydavo labiau patyrusias tarnaites ir bent vieną atsakomingesnį vyriškį, svečių arkliams prižiūrėti. Taip pat reikėjo aprūpinti svečių vežėjus ir

juos tinkamai pavaišinti.

Po šv. Onos netrukus prasidėdavo rugiapjūtė. Tuomet visiems dėdėm ir tetom dirbant tekdavo smarkiai paprakaituoti. Mums, jaunimui, labjausiai rūpėjo rugiapjūtės pabaigtuvės, kurios išvirsdavo į nemažą pasiilksminimą. Tuo metu dažniausiai būdavo gražus oras, ir visos vaisės bei šokiai vykdavo po atviru dangumi. Močiutė darbininkus duosniai vaišindavo, papjaudavo veršiuką ar porą avių. Kieme ant ištiestų stalų, uždengtų staltiesėmis, padėdavo kvietinių pyragų, sūrio, sviesto, troškintos mėsos su bulvėmis, geriausių sodo vaisių ir ašorių su gira.

Rugių pjovėjai dvaro šeimininkei-močiutei įteikdavo rūgių varpų puokštę papuoštą laukinių gėlių žiedais. Jos sūnūs bei žentai gaudavo iš javų supintas juostas, kurias užmesdavo ant kaklo arba suriūdavo per juosmenį. Moterims ir mergaitėms paduodavo javų vainikus. Kartu dainuodavo atitinkamas pabaigtuvių dainas ir sakydavo „oracijas“. Apdovanotiems „derliumi“ reikėdavo atsidėkoti sidabrinėmis monetomis (pusrublis tuomet buvo laikomas dideliu pinigų) arba merginas apdalinti saujomis saldinių. Pavalgius vakarienę, prasidėdavo šokiai. Man, turiu prisipažinti, tie šokiai po atviru dangumi, ant rasotos žolės, buvo daug jausmingesni, negu saloniniai. Šokdavo visi kartu, ir at-

SENAS LIEPTAS

sisakymas šokio kvietimui buvo laikomas didelį užgavimu.

Atostogos Šlavėnuose nebūtų tobulos, jei neįvyktų iškyla į Rubikių ežero salą, čia dalyvaudavo tik jaunimas ir keliaudavo raiti. Parinkdavome laiką, kuomet arkliai būdavo laisvesni nuo darbo; balnus, kurių Šlavėnuose tam neužtekdavo, suskolindavome iš kaimynų. Iškyloje be šlavėniškių, mudviejų su Vale, tetos Halinos, Beniaus Mikalausko — medicinos studento ir dar kokio viešinčio jaunuolio, dalyvaudavo Mingailų jaunimas, Žukauskas iš Anykščių ir vaistininko Hopeno vyresnės mergaitės. Maistą ir šiltesnius drabužius nuveždavo vežimu. Išjodavome ankstyvą popietę, kad dar būtų laiko su šviesa persikelti į ežero didžiąją salą, tam pasamdydavome didelę valtį. Saloje buvo erdvi daržinė, kur ūkininkai sukraudavo saloje prišienautą šieną. Daržinės durys visada būdavo atdaros, kad galėtų gyvuliai pasislėpti nuo darganos, mes irgi tąja daržine pasinaudodavome, užėjus lietui.

Tuoju atvykus salon, sukurdavome laužą ir gamindavome vakarienę. Žvejybos mėgėjai prigaudydavo žuvų ir vėžių, kurių buvo gausu Rubikių ežero vandenyse. Įdomu buvo vakaroti toje saloje, girdėjosi neįprasti paukščių ir vandens gyvių garsai, švytėjo šv. Jono vabalėliai, fosforo šviesa švietė ištrūnyję kelmiai (net namo parvežtas gabalas dar porą dienų šviesdavo). Prieš vidurnaktį turėdavome valtį grąžinti Rubikių žvejui, todėl apie vienuoliktą imdavome ruoštis namo. Neskubėdami joti, priartėdavome kelionės galą. Mus pasitikdavo atbundantis rytas: virš slėnių ir balų kildavo rūkas, vieversėliai čirendavo, varlės sutartines kurkdavo. Sekmadienio ryte žmonių laukuose nesimatydavo, tik — kerdžius su savo banda ar iš naktigonės grįžtantieji. Dvare jau gyvenimas būdavo atbudęs. Mums išsimiegoti netekdavo, nes tuoj reikėdavo eiti padėti dirbti į pieninę.

Kelionės į Rubikių ežerą proga aplankydavome ir dėdė Bagdoną Burbiškių dvare. Jis vertėsi pieno perdirbimu, sviesto ir sūrinių gaminimu, pardavinėjo paktavo pagal ilgalaikę sutartį, ypač-Tilžės sūrį.

Gyveno dėdė apleistų rūmų apatiniuose kambariuose. Savininkai, anykštėnų Venslovavičių giminės, čia negyveno; nuomininkai naudojos mažiau pataisų reikalaujančiais ofisiniais. Gražūs ir didingi buvo Burbiškių dvaro rūmai, apsupti puikios parko siekiančio ežero krantą. Bet viskas ten buvo apleista, parko takai krūmais ir laukiniais vijokliais apžėlę. Stebėtina, kad rūmų vidaus įrengimas likęs beveik nepalietas; puikūs praėjusio šimtmečio baldai ir paveikslai puošė kambarius. Dėdė Bagdonas buvo romantikas ir svajotojas. Baigęs savo darbą, mėgdavo pavakaroti antrojo aukšto

salone. Saulei besileidžiant, jis žingsniuodavo nuo vieno iki kito galo. Sutekoms tirštėjant, jis matė ir jautė, kaip šalia jo atsirasdavo moters šešėlis, ilga senoviška suknele, įmantriai sušukuotais plaukais; ji išsikibdavo jam į parankę ir abu tylėdami jie keletą kartų pereidavo išilgai salono. Paskui ponias atsidūsdavo ir pranykdavo. Dėdė, buvęs jūrininku ir išgyvenęs daug nuotykių, mėgo tąją dvaro poniją. Kiek aš benorėjau ją pamatyti, man esant Burbiškiuose, ji niekad nepasirodė, nors vietiniai žmonės tvirtino, nekartą ją matę.

Panašių vaiduoklių buvę ir kitur. Taip Surviliuose, netoli Troškūnų, kur už Jono Vaišvilos ištekęsusi gyveno teta Jadvinė, visi dvaro gyventojai pilnoje dienos šviesoje buvo matę prieš porą generacijų gyvenusį Survilų dvaro savininką besivaidenantį. Kiekvieną kartą, kai tik atsirasdavo naujas dvaro savininkas ar valdytojas, taip pat gimęs berniukui paveldėtoji, jis pasirodydavo. Iš vieškelio tiesiog per Juostos upelį į pelkėtas pievas atlėkdavo ketvertu arklių pakinkyta karieta. Vežėjas pliauškindavo botagu, ponas apsidairydavo prie trobesių, ilgiau užtrukdavo ties arklidėmis ir grįždavo atgal. Apie tai man pasakojo teta Jadvinė ir patvirtino jos vyro brolis, Juozas Vaišvila, kuris buvo vedęs Janiną Mingailaitę ir vertėsi didesnių dvarų nuomavimu.

Artėjant rudeniui, Pavirinčio dvare, kur stovėjo didelis, naujas ir niekam nenaudojamas, svirnas, būdavo ruošiamas sudėtinis vakarėlis miestelėnų inteligentų ir dvarininkų jaunomenei. Ten tekartojosi tik lenkų kalbą, ir patekti galima buvo su asmenišku kvietimu (leidavo atsivežti savo asmenišką draugą). Tai buvo kulminacinis vasaros įvykis (paskutinis 1913 m.). Mums, šlavėniškiams, darė didelį įspūdį, kad vykstant į tą balių reikėjo dėvėti baltą balinę suknele, baltus ar juodus batus ir visiems — baltas pirštines.

Iš kiekvienų namų atveždavo maisto bei skanumynų, kuriuos bendrai sudėdavo ant ilgo stalo. Vyrai sumesdavo pinigų muzikantams. Tam vakarui ruošdavomės bent mėnesį iš anksto, o po to dar ilgai kalbėdavome, net ir atostogom pasibaigus.

Čia važiuodavome kartu su mama ar kuria vyresne teta, susigundydavo ir kitos tetos bei dėdės pasižmonėti. Tame vakarėlyje susitikdavome su tolimesnių apylinkių jaunimu, daugumoje studentais ar jaunais profesionalais.

Būdavo ir kitokių suėjimų. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą, kada lietuvių tautinis sąmonėjimas buvo itin intensyvus, Anykščių, Debeikių, Troškūnų, Kovarsko, Andrioniškių ar Kurklių rajonuose, daugiausia Emilės Venclovavičienės ir jos talkininkų pastangomis, buvo ruošiami, vadinami „klojimo“, vaidinimai. Jie turėjo

SODYBŲ PAPUOŠALAS

didelio pasisekimo, pritraukdami daug kaimo jaunimo. Stengdavomės ir mes nei vieno nepraleisti. Ta proga kartais iškildavo aštrių ginčų tarp vyresnių mamos brolių Stanislovo bei Henriko ir jų žmonių, o iš kitos pusės — mano mamos ir tetos Onulės. Pirmieji buvo prolenkiškai, net iki šovinizmo, nusistatę, o mano mama ir teta buvo ištekęsios už tikrų lietuvių — „chlopų“. Prie juodviejų prisidėdavo abi tetos Vaišvilienės — Jadvinė ir Janinka, taip pat teta Halina. Aš pati nuo mažens buvau prolietuviškai nusistačiusi, tai buvo mano tėvo nuopelnas. Tuose klojimų vaidinimuose susitikdavome su Anykščių Karosų jaunomene (Vejeliškiuose Karosų ūkyje tegyveno sena teta Teofilė, mano tėvo motinos sesuo) ir kitais, kaip inžinierium Markūnu, Brazaičiu, Žukausku.

Kova tarp lietuvių ir lenkų kalbos anais laikais ir nepriklausomybės pradžioje buvo aštri ir nesibaigianti. Pavyzdžiui, net ir Dotnuvos akademijos profesorių privatiuose pobūviuose, dar 1924-25 metais, buvo vartojama lenkų kalba. Tam reikalui pagerinti, prof. I. Končius, J. Krikščiūnas. Ruskis, mano vyras L. Gimbutas buvo įsteigę Žemaičių Daugiją, nors nariai ne visi buvo tikri žemaičiai, jų skaičius smarkiai augo. Šios draugijos tikslas buvo kovoti už lietuvių kalbą, nes buvo daug vartojančių tą kalbą namuose profesorių ir studentų tarpe. Apie Kėdainius, Krakius ir Dotnuvą daugumas gyventojų save laikė „šliachte liaudanska“ ir kalbėjo lietuvišku bei lenkišku žargonu.

Elena Karosaitė-Gimbutienė (1894-1982), diplomuota agronomė ir žinoma lietuvių visuomenininkė, šiuos atsiminimus parašė 1972 metais, Los Angeles, California. Apie autorę plačiau parašyta: Lietuvių Enciklopedija, VII t., psl. 238; žurnalas „Moteris“, 1982 m. Nr. 3.

Atsiminimai spausdinami kiek sutrumpinti.

KNYGŲ APŽVALGA

Lietuvos Žemės Ūkis

— Br. Povilaičio knyga

Lietuvos Žemės Ūkis yra plačios apimties knyga, nagrinėjanti nepriklausomos Lietuvos laikotarpio žemdirbystės eigą. Po įvadų, pradžioje aprašoma žemdirbystės Lietuvoje istorija, žemės valdytojų santykiai, reformos, baudžiava ir t.t. Plačiau paminėta svarbi 1922 metų žemės reforma. Turinys suskirstytas į daugelį skyrių, kur detalai išnagrinėti ir aprašyti ūkio darbai, javų auginimas, gyvulininkystė, žemės ūkio institucijos, ekonominė organizacija ir pažanga, prekyba ir visa kita, kas susijęs su žemės ūkio sritimi.

Knyga yra paruošta labai detalai, su įvairiais brėžiniais, žemėlapiais, statistinėm lentelėm, dokumentais ir iliustracijom. Taip pat yra ir platesnė santrauka anglų kalba.

Šis leidinys yra naudingas ne tik žemės ūkio specialistam, bet — ir norintiems plačiau susipažinti su prieškarine žemės ūkio padėtim Lietuvoje arba rašantiems mokslinius darbus.

Gaila, kad autorius, dr. Bronius Povilaitis, nebesulaukė savo ilgų metų darbo apvainikavimo. Knygą spaudai paruošė brolis Petras Lukoševičius.

Didelė pagarba priklauso autoriaus žmonai, Monikai Povilaitienei, kuri padedama talkininkų, atliko šį svarbų kultūrinį darbą. — išleido vertingą leidinį.

Lietuvos Žemės Ūkis 1918-1940, žemės ūkio raida ir pažanga — Bronius Povilaitis; išleido Br. Povilaičio knygos leidimo fondas, 1988 m., Toronto, Canada; 365 psl., kaina nepažymėta.

Ieškoma duomenų apie jaunimo ansamblį „Spindulį“ ir Oną Razutienę

Ruošiamai knygai apie Los Angeles Jaunimo ansamblį „Spindulys“ ir jo ilgąmetę vadovę Oną Dapkutę-Razutienę, g. 1908 m. Jakačių km., Šilalės valsč., Tauragės aps., ilgai mokytojavusią, jaunimo ansamblui vadovavusią Los Angeles, Calif., dar stokojama daugelio duomenų.

Kas žino apie jos veiklą Lietuvoje, Tauragės apylinkėse ir kitur, ar Vokietijoje, JAV-ėse malonėkite parašyti, atsiųsti su turimais duomenimis.

Prisiminimus prašomi parašyti įvairūs lietuviški ansambliai, tautinių šokių, dainų vadovai su kuriais O. Razutienė bendravo. Lauktina ir piniginės paramos knygos išleidimui.

Los Angeles Lietuvių ansamblis, Razutienei vadovaujant, 1977 metais lankėsi Europoje: Olandijoje, Vokietijoje, Šveicarijoje, Italijoje, Prancūzijoje, Anglijoje. Trūksta spaudos iškarpų, mačiusiųjų ispūdžių, nuotraukų.

1982-1983 m. jie buvojo Australijoje, koncertavo lietuviams ir svetimiesiems. Reikia iškarpų iš užsieniečių spaudos, nuotraukų, asmeninių prisiminimų.

1986 m. lankėsi, koncertavo Pietų Amerikoje: Brazilijoje, Urugvajuje, Argentinoje. Reikia vietinės lietuvių spaudos iškarpų, svetimųjų spaudos pasisakymų, nuotraukų, prisiminimų.

Apie „Spindulio“ koncertus įvairiose JAV-ų vietovėse nuo vakarinio iki rytinio krašto. Pageidautina spaudos iškarpų, ypač iš užsieniečių laikraščių, žurnalų.

Kiekvienu atveju malonėkite tiksliai užra-

šyti leidinio pavadinimą, numerį, datą; prie nuotraukų ir fotografų, vietovę, datą. Iškaupos be nuorodų yra bereikšmės. Pageidautina dailininkų paveikslų spalvotos nuotraukos apie lietuvių tautinius šokius, kaip ir tokios rūšies seni brėžiniai, aprašymai. Jūsų talka padės pilnesniam knygos paruošimui.

Mokytoja Ona Razutienė 38 metus mokė Kalifornijos lietuvių jaunimą tautinių šokių ir lietuviškų dainų. Apie tiek pat metų ji dirbo lituanistinėje mokykloje, kad jos mokiniai mokėtų lietuvių kalbą ir mylėtų Lietuvą. Ir mirė ji bediriguodama viename jaunimo parengime 1987 m. vasario 28 d. Lietuvių Bendruomenės jaunimo ansamblio *Spindulys*, norėdamas pagebti savo ilgą metų vadovę, nutarė parengti ir išleisti ilgai išliekančią knygą apie jos nuveiktus darbus. Šios knygos redaktorių pakviestas sutiko būti rašytojas Algirdas Gustaitis.

Labai prašome paremti šios knygos išleidimą aukomis, netgi stambesnėmis. Aukojusieji \$1,000.00 dol. bus knygos leidėjai, \$500.00 dol. — mecenatai, \$100.00 dol. garbės prenumeratoriai, iš anksto atsiuntę nors \$25.00 JAV dolerius — prenumeratoriai. Visų pavardės bus įrašytos knygoje, kuri bus tuojau išsiuntinėta jai atspausdinus.

Laukiame taip pat atsiminimų iš visų *Spindulio* narių.

Duomenis ir aukas, čekius išrašant **Ona Razutis Fund**, prašome siųsti adresu:

4113 Tracy St.

Los Angeles, CA 90027

Su nuoširdžia pagarba,

Danguolė Razutytė-Varnienė
Mokytojos Onos Razutienės Knygai
Išleisti Komitetas

GIMTADIENIS

Septynios dešimtys metų praėjo,
Kažin kur nuriedėjo...
Klausia darželyje rožės,
Kur jaunystės grožis?
Klausia rytmečio vėjas,
Ar širdis nepavargo?
Klausia už lango palmės,
Ar svajonės neišblėso?
Klausia tekanti saulė,
Ar viltis neužgėso?
Tik juodos piktos varnos
Nieko neklausia...
Įkyriai kranksi gatvėje,
Rėkauja, sparmais moja
Ir neša į nežinomus tolius
Mano svajones...

A.V.

MANO DĖDĖ

MEILĖ GERDVILYTĖ-SPENCE

Prisimenu dėdę Juozą iš savo vaikystės dienų, bet daugiausia mėgdavau klausytis mamytės pasakojimų apie jos mylimiausią brolių Juozuką ir jų jaunystę Suvalkijoje. Juodu augo stambioj ūkininkų šeimoj su dviem broliais, Jonu ir Jurgiu, Šuklelių km. arti Kudirkos Naumiesčio, pačiam Vokietijos pasienij. Visi augo dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą ir gerai prisiminė gyvenimą caristinėj Lietuvoj. Tėvukų, Petronelės ir Benedikto Kavaliūnų žemes nuo Vokietijos skyrė tik nedidelis Širvintos upelis, kuriame karštosė vasaros dienose visi vaikai ir paaugliai maudėsi, jei tik pavykdavo ištrukti nuo darbų. O darbų pas Kavaliūnus niekad netrūko, dar neprašvitus tėvukas bėgdavo per kiemą šaukdamas: “Kelkit, Juozuk, Jonuk, Jurguti, kelkit, skubėkit!” Tėvukas pasižymėjo savo darbštumu ir suvalkietišku taupumu, spyrė sūnus prie darbo, nes be ūkio, dar turėjo vėjo malūną, kur maldavo daugiausia naktim. Tik močiutė visus užstodavo ir švelnino griežtą tėvuko ranką. Lepino savo vienturtę dukrelę Onutę, tik ji galėdavo išsimiegoti iki pusryčių klėtėlėj. Jaunimui rūpėjo nueiti pas kaimynus į vakarėlius ar gegužines, o ne dirbti malūne po sunkių darbų laukuose. Broliai juokaudami pasakodavo, kaip tėvas pagriebė Juozą už kupros, kad eitų į malūną padėti, o šis greitai išsinėręs iš švarkelio pabėgo ir nuėjo į vakarėlį. Tegul baudžia rytoj, dabar svarbiau susitikti su draugais ir pašokdinti merginas. Dėdė Juozas iš mažens mėgdavo eiliuoti ir kiekvienai progai greitai rasdavo žodžius.

*Mano vaikystė Šuklelių vystės,
tarp dviejų brolių — Jurgio su Jonu
ir vienos sesutės, geros Onutės.*

Visad linksmas ir įdomus buvo Juozukas, visų mėgiamas, tai pakvietimų jam niekad netrūko. Visur dalyvaudavo ir su didžiausiu entuziazmu įsijungdavo į veiklą. Tėvas nupirko Juozui ūkį Laučkaimyje, kad vyriausias sūnus verstųsi savarankiškai. Mano mamytė ištėkėjus paliko gimtą kaimą,

tėvelius ir brolius, ir gyveno Kaune. Ten jai nepatiko, nes negalėjo lietuviškai susikalbėti, visur girdėjo tik lenkų ar rusų kalbą. Prasidėjus Didžiajam karui labiausia nukentėjo pasienio ūkiai, frontui ir okupacijom keletą kartų pasikeičiant. Visi iš eilės plėšė, degino ir naikino. Mamytė parsivežė močiutę į Kauną, kad išvengtų karo baisumų. Iš ten pasitraukė į Rusijos gilumą ir daugiau nesugrįžo į Šuklelius, susirgus šiltine mirė Ukrainoj. Tėvukas nesutiko palikti savo ūkį, nenorėjo palikti jį be priežiūros, tačiau vokiečiai jį su dėde Jurgiu paėmė į belaisvę ir išgabeno į Vokietiją. Tėvukas galėjo išvengti belaisvės, bet per savo suvalkietišką taupumą įkliuvo. Radęs laukuose naują rusišką kepurę, ją užsidėjo, o vokiečiai pamatę, jį rusu palaikė. Daugiau nematė savo ūkio ir malūno, mirė nuo kraujo užkrėtimo belaisvėj Afenberge.

*Mūs tėvužėlis, tai darbštumėlis,
o mamytė — aukso širdytė,
kaip gaila buvo, abu svietur žuvo.*

Dėdės Juozo ūkis buvo toliau nuo pasienio, tai karo bangos mažiau jį palietė. Su apylinkės jaunimu dalyvavo nepriklausomybės kovose ir buvo išrinktas ūkininkų atstovu į pirmąjį seimą Vilniuj.

*Pulkas jojo bėružėlių, apgynėjų
Lietuvos,
kad išmuštų bolševikus iš Tėvynės
mylimos,
O sugriuvus senai valdžiai, bėgo
vokiečiai namo,
susirinko artojai į karą šaukt, valio!*

Pradėjęs naujų namų statybą, dėdė norėjo vesti pavyzdinę ūkį ir sukurti šeimą. Zuzana, kilus iš garbingos ir žinomos šeimos, tekėdama už Juozo nežinojo, kad nuo ištaigingų vestuvių, kurių dėdė užsigėdė, prasidės skolos ir begaliniai vargai. Susibaręs su kaimynu, kėlė jam bylą, nepatiko kur pastatė naują pieninę, ir vėl nauja byla. Galėjo gerai gyventi ir tvarkyti savo ūkį, tik užsispyrė nenusileisti, pamiršdamas ir apleisdamas šeimą bei žemę. Daugiau laiko praleido belakstydamas pas advokatus, negu prižiūrėdamas savo ūkį. Teko vienai dēdienei tvarkytis ūkyje ir auginti šeimą, turėjo du sūnus ir dukrelę. Zuzana kantriai nešė kryžių, dirbo, vargo ir niekad nesisūkdavo.

*Tu geroji, Zuzanėle, kiek tu vargo
iškentėjai,
kuomet sprendė mūs likimą ir iš ūkio
išmetimą.*

Tėveliai šnekėjo, kad dėdė besibylindamas visiškai prisiskolino. Net Žemės Bankas atidėjo varžytines, nes skolos kelis kartus viršijo ūkio vertę. Mes gyvenom

Kaune, o dėdės reikalai su advokatais ir banku buvo nuolatiniai, tai dažnai atvažiuodavo ir pas mus apsistodavo. Niekad nemačiau nusiminusio, sakydavo vienur negavęs paskolos, eis pas kitą ir ten tikrai gaus. Pažinčių ir draugų jam niekad netrūko, bet tuo metu, kai visi sunkiai vertėsi, reikėjo ypatingų gabumų ir landumo gauti tiek paskolų. Visi vaikai mėgo dėdę Juozą, jis visad rasdavo laiko kartu pabūti; linksmas mums dainuodavo ir pasakodavo savo nuotykius. Aš jaučiau dar artimesnį ryšį su dėde, nes jis per mano krikštynas padovanojo pieštą kilimėlį. Tas kilimėlis kabėjo prie mano lovytės, rytais pabudus ir vakare guldamas jį matydavau, taip liko atminty kiekviena smulkmena. Du angelikai skridami lengvuose pūkų debesėliuose nešė kaspinę su įrašu: “Sveika, Meilute”. Gulėdama išstudijuodavau abu iki paskutinės garbanėlės, vieną — tamsiais plaukučiais su rudom akutėmis, o kitą — šviesiaplaukįmėlynakį, atrodė, kad jie mane saugoja ir globoja. Jaukumas ir šiluma greitai užmerkėdavo akeles, taip gera buvo augti Lietuvoj... Iškabėjo tas kilimėlis prie mano lovos, kol rusai užėmė Lietuvą ir mus išmetė iš erdvaus buto į mažiuką, ten nebuvo kur pakabinti mano angelikuų.

Nuo Seimo dienų dėdė jautė pareigą padėti ūkininkams, nes jie nešė sunkiausią naštą atstatant žemės ūkį ir kraštą. Įsivėlė į kovas su tautininkų valdžia, kai prisidėjo prie 36 m. sukilimo su baisiom pasekom visai šeimai. Sukilimas nepavyko, keletas vadovų buvo suimti, tik dėdei Juozui pavyko pabėgti. Slapstėsi pas draugus apie porą metų, jie jį globojo ir maitino, net retkarčiais padėdavo pasimatyti su Zuzana. Tačiau policija jį susėkė, suėmė ir pasodino į kalėjimą. Vargšė dēdiene labai tai pergyveno ir nežinojo kur ieškoti pagelbos sau, vaikams ir vyrui. Baugino nebaigtos skolų bylos, o dabar reikėjo pradėti naują bylą su advokatų ir kitom išlaidom. Sužinojo, kad įteikus malonės prašymą prezidentui, bausmė būtų dovanota ir dėdė galėtų grįžti namo į ūkį. Neilgai džiaugėsi Zuzana ir giminės ta galimybe, nes dėdė griežtai atsisakė atsiprašyti ir pasirašyti. Visa giminė negalėjo suprasti, kodėl jis taip užsispyrė ir nenusileido, bent žmonos ir vaikučių turėjo pasi-gailėti. Išsėdėjo kalėjime iki rusų okupacijos, tada su kitais kalininiais ir jį paleido. Dar porą kartų atvažiavo mus aplankyti, gerai nusiteikęs pasakojo savo pergyvenimus kalėjime. Optimistiškai žiūrėjo į ateitį, jam atrodė, kad karas greitai užsibaigs, rusai bus priversti pasitraukti, o Lietuva — vėl bus laisva.

Tai buvo paskutiniai mūsų pasimatymai, daugiau niekad nebesusitikom. Prasidėjus birželio trėmimui, dėdė Juozas su šeima buvo vieni iš pirmųjų uždaryti į vagoną ir į Sibirą išvežti. Tik sūnus Algimantas būtų galėjęs išsigelbėti, nes mokėsi Vilkaviškio gimnazijoje ir nebuvo namie. Tačiau išgirdęs, kad tėvai su broliu ir sesute uždaryti vagonė gelžkelio stotyje, pats prašė ir jį paimti, nenorėjo atsiskirti. Ilgai kartu neliko, dėdė buvo atskirtas, o dėdienė su vaikais pirmąją žiemą mirė badu. Su skausmu širdyje rašė dėdė šias eilutes Sibire išgirdęs, kad liko vienas be žmonos ir vaikų.

*Mirė žmonelė Altajaus krašte,
neišlaikius darbų miške.*

*Vien tik gegutė Zuzanai kukuos,
kaip kukavo Tėvynės laukuos.*

Net Sibiras neišveikė dėdės Juozo, jis rado jėgų pergyventi sunkius darbus, šaltį ir badą. Kai "Stalinas buvo kipšo peklon nujotas", dėdė grįžo į Lietuvą vos gyvas, sunykęs, su pagalve glėbyje. Išsivežęs tą pagalvę į tremtį ir išsaugojęs per visus Sibiro žiaurumus, nepaleido jos iš glėbio ir parsigabeno sutrintą, sulipusią, bet jam nepaprastai artimą ir brangią. Kauno giminės priėmė jį pas save gyventi, ten gavęs nuo mamytės keletą siuntinių greitai atsigavo ir rašė optimistiškus laiškus. Visi ženklai jam rodė, kad greitai subyrės rusų imperija ir jie išsinešdins iš Lietuvos, o mes pasimatysim Rotušės Aikštėje.

*Artelių gamyba vis labiau plinta,
nuo naujų batų greit padai krinta,
netiek svarbu ta jų kokybė,
kad tik būtų jų daugybė.*

Neturėdamas nuolatinės gyvenimo vietos, keletą metų jis važinėjo nuo vieno pas kitus gimines, draugus ir pažįstamus. Žinojo, kad buto jam niekad nepaskirs, o be savo kampelio ir neišbus. Pagaliau rado išeitį, nes pavyko gauti leidimą apsigyvenimui senelių ligoninėje. Dar vis nuvažiuodavo aplankyti savo bičiulių, bet vis rečiau, ir pirmą kartą gyvenime jautė beviltišką padėtį.

*Labai sunku yr gyventi, kuomet žmogus
imi senti
ir lieki vienu vienas, kaip medžio tas
kamienas.*

*Nėra vaikų, nėra žmonos, mane seną
nebeglobos.*

Giminės nuvažiavę aplankyti rasdavo dėdę susimąsčiusį ir nuliūdusį. Mažiau kalbėjo ir sakė, kad nesulauks laisvos Lietuvos. Pagaliau visai neteko noro ir jėgų gyventi, atsigulęs į lovą pasakė, kad daugiau nevalgys ir mirs, kaip jo visa šeima Sibire.

Dėdė Juozas atsiskyrė su šiuo pasauliu

• MOTERYS PASAULYJE

Būrelis Čikagos kultūrininkų, iš k.: dail. M.B. Stankūnienė, J. Stankūnas, dail. V. Balukienė, dail. M. Ambrozaitienė, raš. J. Švabaitė-Gylienė, susirinkę Balzeko lietuvių kultūros muziejuje M.B. Stankūnienės parodos atidarymo proga

Paroda — „Išpūdziai iš praeities“

Besibaigiant žiemos sezonui Čikagoje turėjome gražią meno šventę, kuri įvyko Balzeko Lietuvių Kultūros muziejuje; dailininkė **Magdalena Stankūnienė** surengė savo paskutiniųjų darbų parodą. Visuomenės prisirinko pilnutėlės erdvios muziejaus patalpos. Parodą atidarė dail. V. Ramonis sekančiais žodžiais:

nesulaukęs 90-ties metų, jam trūko vos pora mėnesių. Visad gyvenęs su įsitikinimu ir idealu priešakyje, kurį stengėsi visa savo būtybė ir suvalkietišku užsispyrimu pasiekti, neatsižvelgdamas į pasėkas. Nors dauguma jį mėgo, kaip linksimą ir įdomų žmogų, tačiau šeimai jis netiko. Nuo visų jo beviltiškų užsimojimų vargo, kentėjo ir pagaliau žuvo visa šeima. Giminės palaidojo dėdę, pagal paskutinį jo norą, arti gimtinės — Kudirkos Naumiesčio kapinėse.

Jei man paminklas bus pastatytas, ilgai atminčiai ten užrašyti:

“Prašu praeivį malonėti, Angelą Dievo sukalbėti”

Lietuviškoji praeitis ir jos pačios lietuviškoji kilmė visados buvo Magdalenai Birutei Stankūnienai dideliu įkvėpimu. Jos pačios asmeniškai patyrimai ūkyje iš jaunystės dienų Lietuvoje puikiai atsišviečia visoje serijoje medžio raižinių, vaizduojančių moterų darbą kaimo aplinkoje. Šiuose raižiniuose vaizduojamos beveik moteriškos figūros, užsiėmusios ūkio ir namų ruošos darbais. Šitos nostalgijos scenos primena mums kitus, daug sunkesnius, bet ir daug laimesnius laikus Lietuvoje, kai šiuos visus darbus atlikdavo paprastos moterys savomis rankomis.

Stankūnienė įsigilina dar daugiau į Lietuvos kultūrinę praeitį su savo nauju ciklu, vaizduojančiu spalvingas deives iš lietuviškos mitologijos ir legendų. Šioji pirmoji šių darbų paroda atskleidžia mums dievų karalystę, pilną romantikos, audrų bei žavesio, kur žmogiškieji jausmai ir konfliktai yra suvaidinami žemės, jūros ir dangaus pasaulinėje scenoje. Ji labai vaizdingai pagauna senoviškus lietuviškus jausmingus ryšius su gamtos didybe bei fizine savybe, kuri nuo-

M.B. Stankūnienės portretas
dail. V. Ciplijauskas

latos yra vienijanti tema lietuvių mene ir literatūroje. Su savo patyrusiu peiliu ji puikiai ir talentingai pakeičia šilėlį į visą eilę šokančių dvasių. Legendos apie Medeiną, Aušrinę, Laimą, Žemyną, Jūratę ir daugel kitų mitinių ir mistinių būtybių, kurios valdė pagonių lietuvių gyvenimą per tūkstančius metų, yra lyriniai atpasakotos šiuose paveiksluose. Šitie nuostabieji moteriški simboliai suteikė turtingą palikimą lietuvių menui, literatūrai, kalbai bei tradicijoms, kuris tvirtai užsilaikė net ligi šių dienų.

Parodą pravedė aktorė **Nijolė Martinaitytė**, įpindama **Dalės Kučėnienės** šiai parodai skirtus lyriškus žodžius su muzikos ir skaidrių palyda.

Ši meno šventė praėjo puikioje nuotaikoje su gražiausiu pasisekimu, prie ko daug prisidėjo ir pačios dailininkės draugiška asmenybė. Savo spalvinga kūryba ji žiūrovus perkėlė į netolimą praeitį, į vaikystę, į jaunystę.

Parodos proga buvo išleistas tinkamas katalogas su gausiom iliustracijom.

Dailininkei tenka padėkoti už turiningą parodą ir palinkėti kūrybinės sėkmės.

Atitaisyimas:

Š.m. žurnalo Nr. 1 straipsnyje „Mūsų Pavardės“ yra išspausdinta prof. A. Talys, turėjo būti — prof. A. Salys.

Aktorė Nijolė Martinaitytė
ir sol. Dalia Kučėnienė
išpildė programą M.B.S.
parodos metu

Čikagoje buvo surengta dviejų reikšmingų dailininkų jungtinė paroda, kuri vyko Balzeko Lietuvių Kultūros muziejuje š.m. balandžio mėn. **Ados Sutkuvienės** kūrybą atstovavo trijų dimensijų - medžiaginė - pluoštinė skulptūra, kur dailininkė audimo technika ir siūlų gijomis vaizdžiai išreiškė pasirinktą tematiką. **Zita Sodeikienė**, žinoma knygų iliustratorė, pasireiškė su realizmo krypties kompozicijom.

„Mokytojo Vadovas“, kuris yra dalis komplektinio vadovėlio „Ar kalbate lietuviškai?“, išėjo antroji laida susidedanti iš įkalbėtų juostelių, vadovėlio ir darbo sąsiuvinio. Šią svarbią lituanistinę medžiagą galima užsisakyti: A. Rinkūno Švietimo Fondas, 53 Burrows Avenue, Islington, Ont. Canada, M9B 4W8.

Sol. Violeta Rakauskaitė-Štromienė, gyv. Anglijoje, koncertavo Floridos lietuviams. Pramoginės muzikos programa susidėjo iš lietuviškų, angliškų, prancūziškų ir vokiškų dainų.

Madų stilistė Ramona Siminkevičiūtė-Keveza, iš New York'o, su savo kūryba dalyvavo Toronto pasaulinėje madų demonstravimo parodoje. Jos modeliai buvo įdėti spaudoje su gerom recenzijom.

Balzeko lietuvių kultūros muziejuje Čikagoje buvo paminėtas vakarone literatas **Pranas Naujokaitis**, buvęs ilgametis „Moters“ žurnalo bendradarbis, nuolatiniai rašęs knygų apžvalgą. Apie jo literatūrinį darbą klausytojus supažindino raš. A. Kairys, poetas K. Bradūnas ir kiti. Pr. Naujokaičio didžiausias darbas buvo plati 4 tomų „Lietuvių literatūros istorija“, didelis įnašas į kultūrinį išeivių palikimą.

Dail. Regina Žiūraitienė surengė Oakville's (Ontario) miestelio „senojo Pašto galerijoje“ parodą, kuri vyko 1987 metų rudenį. Dailininkė yra labai darbšti ir parodas gerai paruošia. Jos tematika — kanadiški gamtovaizdžiai, mėgiami ne tik lietuvių, bet ir kanadiečių.

Dr. Emilija Jasevičiūtė, gyv. Thunder Bay, Ont. mirė š.m. kovo mėn. 21d., palaidota vietinėse kapinėse. Kilusi iš Gumbinų kaimo. Troškūnų vls., Panevėžio aps.; VDU medicinos fakultetą baigė 1926 m.; Lietuvoje dirbo įvairiose medicinos įstaigose. Kanadoje nuo 1949 m., šalia profesinio darbo, plačiai reikėsi lietuvių visuomeniškai veikloje. Jos pastangomis Thunder Bay — „Tautų Draugystės“ parke, lietuvių darželyje, buvo pastatyta akmeninė koplytėlė su Rūpintojėlio skulptūra.

PRAŠOM SUMOKĖTI SKOLĄ
UŽ PRAEJUSIUS METUS
IR PRENUMERATĄ UŽ 1988

• SVEIKATA

RIEBALAI IR ŽMOGAUS RIEBUMAS

Dipl. chem. J. Prunskis

Žmogaus riebumas yra kenksmingas žmogaus grožiui, o ypač mergaitėms ir ponioms; taip pat didesnis žmogaus riebumas trumpina amžių. Biochemikų daryti bandymai patvirtina, kad vartojant daug riebalų užkemša kraujo indus, tuo išvystydami ir pagreitindami mirtį: nuo arteriosklerozės, strokų — smegenyse kraujo išsiliejimų bei širdies sutrikimų. Tiesa, yra ligų, kurios pagreitina žmogaus mirtį mažai atsižvelgiant į maistą. Aš gyvenau Vokietijoje stovykloje ir ten buvo 3 gydytojai; visi jie mirė atvykę į Ameriką, nesulaukę 60 metų: du — širdies ligomis, vienas — vėžiu, o jie žinojo, būdami gydytojais, kaip užsilaikyti. Tačiau biochemikų tyrimais yra tvirtai įrodyta, kad didesni kiekiai riebalų sutrumpina žmogaus gyvenimą. Taigi, atsižvelkime, kas priklauso nuo mūsų ir netrumpinkime sau gyvenimo. Žmogaus maistui svarbu yra šie riebalai: neprisotinti, prisotinti ir cholesterolis. Prisotinti riebalai ir cholesterolis randasi gyvulinės kilmės riebaluose: mėsoje, kiaušinio tryny, pieno produktuose, gyvulių organuose. Augalinės kilmės riebalai kaip aliejus, margarinas — visai neturi cholesterolio, juose mažai prisotintų riebalų ir gana daug neprisotintų riebalų. Žmogaus sveikatai yra kenksmingi didesni kiekiai prisotintų riebalų — triglicerinai ir cholesterolis. Neprisotinti riebalai žmogui reikalingi, nes jų organizmas nevisus pasigamina. Neprisotinti riebalai — žymiai mažiau kenksmingi žmogui, todėl daugiau vartokime augalinių riebalų, nes jie netaip užkiša kraujo indus. Tačiau ir neprisotinti riebalai

— vartotini su saiku — didesnis jų kiekis daro palankesnes sąlygas vėžio išsivystymui, pakelia kolorijų kiekį ir kelia žmogaus riebumą. Valgyk daugiau vaisių, daržovių ir turintį daug medienos maistą, — taipogi krakmolinį maistą. Venk cukraus ir jo produktų, druskos, rūkymo, o alkoholi — tik mažais kiekiais, svečiuose.

Dabar plačiau apie cholesterolį. Jis yra biocheminis gaminy, kurį gamina visų gyvių, o taipgi ir žmogaus, kepenys. Augalai jo negamina, todėl jo aliejuose ir margarine, pagamintame iš augalų, nėra. Į cholesterolį mums reikia kreipti dėmesį, kadangi jis kaip svarbiausia priežastis su kitais riebalais užkemša kraujo indus. Nuo to gaunasi širdies atakos bei smegenyse išsiliejimai kraujo — „strokai“, o taipgi ir kiti susirgimai. Chemiškai cholesterolis yra sudarytas iš žiedinių junginių — fenantrėno ir prie jo prijungta ciklopenteno grupė: jo formulė yra $C_{27}H_{50}O$, kuri priklauso kietųjų alkoholių grupei — sterolams. Cholesterolis daugiausia randamas kiaušinio tryny, pieno riebaluose, svieste, riebioje mėsoje, smegenyse, kepenyse, širdyje. Cholesterolis pasigamina kepenyse, veikia į medžiagų apytaką: dalis jo išskiriama per tulžies kanalą į žarnas, čia jo dalis per žarnų sienelės patenka į limfinius indus ir į kraujo apytaką. Dalis cholesterolio žarnose yra bakterijų pakeičiamas į kitus junginius ir pašalinamas. Žmogaus kraujyje jo yra 100ml. 200mg. cholest. Jei yra daugiau, susirūpink maistu, o gal ir gydytoju! Kiaušinio tryniai, riebi mėsa, sviestas ir kt. pakelia jo kiekį tuoj pavalgus ir laikosi keletą valandų. Jo kiekis organizme priklauso ir nuo paveldėjimo, bei nuo liaukų su vidine sekrecija. Cholesterolio kiekis priklauso daug nuo ekonominio žmogaus gyvenimo ir kaip daug jis riebalų su maistu vartoja. Lietuvoje žmonės daug dirbdavo, judėdavo, tai mažai pavojaus sudarė cholesterolis ir širdies atakos. Žmogaus organizmas pagamina apie 1 gramą cholesterolio per dieną ir jo gauna su maistu apie 0.4 gramo. Žmogaus kūne cholestr. naudojamas adrenalininės ir lyties liaukų sekrecijoms, bei cholinės rūgšties gamybai, o taipgi ir kitoms funkcijoms. Cholestr. įtaka į organizmą dar nebaigta tirti, bet nustatyta, kad jo perteklius turi įtakos į šias ligas: 1. Xantema — tai paviršutiniai auginiai ant odos, dažniausiai gelsvos spalvos. 2. Tulžies ir kepenų akmenys. 3. Arteriosklerozė. 4. Širdies atakos ir „strokai“. Spėjama, kad vėžys turi ryšio su cholestr. pertekliumi. Norint cholestr. perviršį sumažinti, nevalgyk kiaušinio trynių, riebios mėsos, riebaus pieno, sviesto, grietinės, -

dešrų ir kitų, daug cholestr. turinčių, maistų, o taipgi reikia vengti cukraus ir kėpsnių. Retkarčiais reikia patikrinti savo kraują laboratorijoje. Cholestr. yra dviejų rūšių 1. LDL (low density lipoprotein) žemo tankumo cholestr. 2. HDL (high density lipoprotein) aukšto tankumo cholestr. HDL — yra geras — kuo daugiau jo turėsi, tuo geriau. HDL nenusėda ant kraujo sienelių ir neužkemša jų. Jis eina į kepenis ir čia jį pakeičia į tulžies rūgštį, suskaldo ir, kas nereikalinga, pašalina. Kuo daugiau HDL turėsi, tuo geriau. Kuo daugiau turėsi LDL, tuo blogiau, nes jis nusėda ant kraujo indų sienelių, sudaro žaizdas ir jas užkemša. HDL kiekį didina ir LDL mažina — sportas, balistinis — sėlenų maistas, ankštinių grūdų maistas — žirnių, pupelių ir t.t. kas yra lipoproteinai? Tai — riebalai, daugiausia cholestr. bei triglicerinai, susijungę su baltymais kraujyje.

Kaip atrodo dirbtina širdies ataka? Kurį laiką dirbau Loyolos universiteto fiziologijos dept. Profesorius demonstravo ketvirto semestro medicinos studentams dirbtinę šuns širdies ataką, kurią aš stebėjau. Šuo buvo anestezuotas, padarytas dirbtinas alsavimas ir atidaryta krūtinės ląsta. Ant kaklo arterijos ir ant širdies keliose vietose uždėti elektrodai sujungti su poligrafu pulso, kraujo spaudimui, alsavimui ir t. t. — (dėl istorijos aprašymo). prieita prie širdies koronarinės arterijos ir ji užrišta. Širdis, negaudama deguonies ir maisto, kaip prie širdies atakos, pradėjo didėti, ji pamėlynavo; apmirusios širdies skaidulos pradėjo skirti ir širdis greit dvigubai padidėjo. Šuo, nors stipriai anestezuotas, nuo skausmo pradėjo judėti ir greit nusibaigė. Žinoma, čia buvo suspaustas didysis koronarinis kraujo indas. Žmogaus širdies ataka dažnai veikia į mažesnius kraujo indus. Nereikia nusigąsti. Užėjus širdies atakai, reikia laikytis ramiai, iki gydytojas suteiks pagalbą. Paprastai užsikimšus mažam kraujo indui, naujas kraujo indas susiformuoja ir žmogus pasveiksta. Norint kraują ištirti, prašyk gydytoją, kad nori ištirti cholestr. HDL, LDL, ir triglicerinus. Senesnio žmogaus rekomenduotina šios normos:

Cholesterolio — procentiniai — mg. 150-250, geriau turėti mažiau.

LDL — mg. 90-200, geriau turėti mažiau.

Trigliceridai — mg. 60-220, geriau turėti mažiau.

HDL — mg. 35-75, geriau turėti daugiau.

Dažniausia LDL yra 2,5 karto daugiau, negu — HDL. Jei santykis LDL su HDL yra 1:1, tai toks žmogus ilgai gyvena.

• Madų ir grožio pasaulis

Madų vargai

Nespėjo oras atšilti, nespėjome apsirėdyti vasarine apranga, o madų kūrėjai jau vargsta su rudeninėm madom. Atrodo, kad didžiausią problemą kelia sijonų ilgis ir modelių praktiškumas. Kylančios kainos privertė ne vieną pirkėją rimčiau pagalvoti apie pirkinius. Taip pat ir vis didėjantis skaičius profesionalių, kurios yra daugiau konservatyvių pažiūrų, privertė madų kūrėjus prisitaikyti prie jų reikolavimų. Taip garsiai reklamuotas mini sijonėlis nesulaukė didesnio atgarsio pavasario sezone, o rudenį, orui šaltėjant, niekam nebus noro rodytis trumpoje aprangoje. Madų kūrėjai, atrodo, pasimetė, nes negali pasiūlyti nieko tikrai „naujo“. Vieni eina už trumpesnius, kiti eina už ilgesnius sijonus, daugelis savo modeliuose rodo įvairius ilgius. Moterys, perkančios brangius drabužius, nešioja juos kelis metus, kiek pailgindamos ar patrum-pindamos. Dėl to drabužių industrija turi labai daug nuostolio. Madų kūrėjai stebisi, kad susilaukė tokio pasipriešinimo jų diktuojamom madom, kurios visada būdavo aklai sekamos. Ilgus amžius moterų mados buvo formuojamos ne pagal tai, ką moteris nori dėvėti, bet pagal tai, kokią moterį vyrai nori matyti. Apie praktiškumą ir patogumą niekas negalvojo.

Laikam besikeičiant atsirado naujų profesijų moterim, daugelis jų užima vadovaujančias vietas, tam reikalinga tinkama

apranga. Jos nenori leisti pinigų „praeinančiom“ madom, kurios už kelių mėnesių išblėsta. Moterys įrodė madų kūrėjams, kad reikia skaitytis su jų nuomone. Geri drabužiai tui būti patogūs ir praktiški.

Paryžiaus madų kūrėjai irgi susilaukė kritikos. Per daug fantastiški ir ekstravagantiški modeliai susilaukė mažai pritarimo. Nuostolingas buvo ir pardavimas, nes užsakymai sumažėjo. Sunkumų randa jaunieji kūrėjai, kurių margojančių spalvų modeliai neranda pritarimo vyresnio amžiaus pirkėjų tarpe. „Haute Couture“ atsirado akligatvyje, iš kurio sunku išeiti.

Švelnus kremas rankom

- 1 štl. medaus,
- 1 štl. migdolų aliejaus,
- 1 štl. alyvuogių aliejaus,
- ½ štl. glicerino.

Medų pašildyti, sudėti kitus priedus ir labai gerai suplakti. Atvėsinti ir gerai masa-

Vasarinė gatvės apranga

žuojant įtrinti rankas. Apsimauti kotonines pirštines ir palikti per naktį. Sekantį rytą rankas nuplauti.

Nagų stiprintojas

- 2 štl. citrinos sunkos,
- 2 štl. jodo (iodine solution)

Viską gerai išplakti ir patepti nagus, palikti per naktį. Nuo to nagai sustiprės ir pašviesės.

Kojų gaivintojas

- 2 štl. dilgėlių nuoviro (nettles)
- 2 štl. obuolių acto (cider vinegar)

Dilgėles užpilti verdančiu vandeniu (1p.) ir uždengus palaikyti. Į dubenį įpilti šilto vandens tiek, kad apsemtų kojas. Supilti dilgėlių nuovirą ir actą. Jei vandens daugiau, įpilti daugiau priedų. Kojas mirkyti tol, kol vanduo atvės.

Tepalas veidui

- 1 štl. maltų migdolų,
- 2 štl. medaus.

Medų pašildyti ir sumaišyti su migdolais. (Vietoj medaus galima vartoti saulėgrąžų aliejų.) Tepalą, gerai masažuojant, trinti,

Ralph Lauren kašmiro vilnos megztiniai, kaina — \$1.000

ant veido; po to nuplauti šiltu vandeniu.

Tepalas kūnui

- 2 št. sėlenų (bran),
1 št. jūros druskos,
jogurto.

Sėlenas sumaišyti su druska ir pridėti tiek jogurto, kad pasidarytų minkštas tepalas. Įtrinti tokias vietas, kur yra ant odos tamsių dėmių. Nuplauti šiltu vandeniu.

Galvos masažas

Norint sustiprinti plaukų augimą, reikia masazuoti galvą. Tam tinka įvairūs augalų mišiniai.

Pleiskanos: nuo jų galima apsisaugoti sekančiu mišiniu; 2 p. šalavijų (sage) nuovirų, 2 lašai šalavijų aliejaus, 2 lašai čiobrelių (thyme) aliejaus; gerai suplakti, užpilti ant galvos ir masazuoti; galvą išplauti šampūnu ir išskalauti.

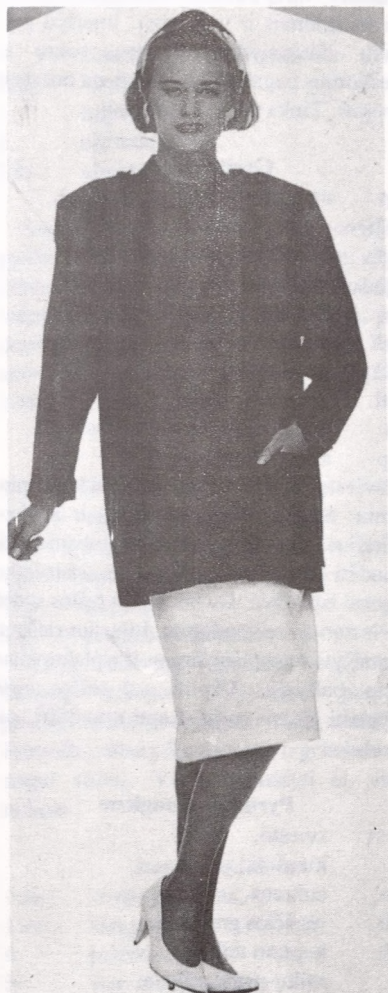
Plaukų slinkimas: — 1 štl. medaus, 2 štl. alyvuogių arba migdolų aliejaus,

1 kiaušinis; medų pašildyti, sumaišyti su aliejumi ir viską labai gerai išplakti su kiaušiniu; masazuoti galvą ir išsukuoti; uždėti plastikinę kepuraitę (shower cap), apvynioti šiltu rankšluosčiu ir palaikyti apie 40 min.; po to galvą išplauti šampūnu ir išskalauti.

Plaukus labai atgyvina skalavimas įvairiom augalinėmis nuoviomis: džiovintus augalus — 2oz. (apie 60g.) užpilti 2 p. verdančio vandens ir uždengus laikyti, kol atšals; tada — perkošti, ištinti 2 štl. obuolinio acto ir 1 štl. citrinos sunkos; plaukus išplauti šampūnu, išskalauti ir tada gerai skalauti augalinėmis nuoviomis. Tinkami augalai: sausiam plaukam — „elderflower“, riebiems plaukam — „lavender“, pleiskanoms — „rosemary“, niežėjimui — „comfrey“.

Gražią plaukų spalvą palaiko skalavimas: (paruošti, kaip augalines nuoviras) ramunėlės (chamomile) — šviesiems plaukam; krokas (saffron) — rausviems plaukam; gvazdikėliai (cloves) — tamsiems plaukam.

Megztinis tinkamas visiem metų laikam

Darbinė
palaidinė

• Šeimininkų kampelis

Veda L. MURAUSKIENĖ

Braškių gėrimas

- 4 p. braškių,
- 1 p. riebios grietinės,
- 2 štl. cukraus,
- ½ štl. apelsinų-žiedų vandens,
(orange-flower water),

Uogas nuvalyti ir nuplauti. Sudėti į blenderį ir sumalti. Grietinėlę užvirti ir įmaišyti į sumaltas uogas, įpilti apelsinų-žiedų vandenį. Supilti į geriamus stiklus ir atšaldyti. Vietoj braškių galima vartoti avietes.

Ankštinių pupelių mišrainė

- 2 p. keptos dešros,
- 2 p. ankštinių pupelių,
- 2 štl. kapotų čiobrelų (thyme),
- 4 vidutiniai pomidorai,
- 10 juodų alyvuogių,
- 3 št. beskonio jogurto,
- 2 št. majonezo,
- 1 galvutė salotų lapų,
- ½ p. prieskonių,
- ½ p. vandens.

Iškeptą ir atvėsintą dešrą supjaustyti riekelėmis. Ankštines pupeles nuvalyti, supjaustyti ir sudėti į indą. Įpilti vandens, sudėti čiobrelus ir uždengus troškinti apie 20 min.; išvirus, nusunkti ir atvėsinti. Pomidorus supjaustyti skiltelėmis (išpjauti daigus). Alyvuoges perpjauti išilgai. Servavimo indą iškloti salotų lapais. Ant viršaus sudėti daržoves. Sumaišyti jogurtą su majonezu, įdėti prieskonių ir užpilti ant mišrainės, laisvai pamaišyti.

Kokosų biskvitai

- ¼ sv. pilnų grūdų miltų (whole wheat),
- 75 g. (3oz.) kokoso skiedrelių (coconut),
- 2 štl. kepimo miltelių,

- 1 štl. cinamono miltelių,
- 2 št. sviesto,
- 3 št. medaus,
- 1 kiaušinis,
- druskos.

Į indą sudėti miltus, kokosus, kepimo miltelius ir gerai išmaišyti. Sviestą ir medų sudėti į indelį ir pašildyti, kad išsileistų. Kiaušinį išplakti. Viską sudėti į miltus ir gerai išminkyti. Tešlą iškočioti ir taurele išspausti mažus biskvitus. Sudėti į miltuotą skardą. Kepti prie 350° apie 30 min.

Kopūstų ir vaisių mišrainė

- ½ mažos kopūsto galvos,
- 2 št. aliejaus,
- druskos,
- pipirų,
- 2 p. besėklių vynuogių,
- 2 obuoliai,
- 2 apelsinai,
- 2 mandarinai,
- 1 štl. smulkaus cukraus,
- 3 št. vyno arba citrinos sunkos,

Kopūstą nuvalyti, nuimti viršutinius lapus, išpjauti vidurį ir labai smulkiai supjaustyti. Sudėti į indą, įmaišyti aliejų, druską, pipirus, uždengti ir palaikyti šaldytuve 2 val. Paruošti vaisius. Viską nuplauti, obuolius nulupti. Apelsinam ir mandarinam nuimti ir baltą luobelę, išimti grūdus, smulkiai supjaustyti. Sudėti nuvalytas vynuoges, jei vartojamos didesnės, — išimti sėklas. Vaisius sudėti į indą, pabarstyti cukrumi, užpilti vyną arba citrinos sunką, uždengti ir laikyti šaldytuve 2 val. Prieš servuojant sumaišyti kopūstus su vaisiais, papuošti apelsino skiltelėmis.

Bulvių mišrainė

- 1 ½ sv. mažų naujų bulvių,
- 2 št. balto vyno,
- 1 mažas burokėlis,

- 1 štl. krienų,
- 3 št. mojonezo,
- ½ štl. cukraus,
- garstyčių miltelių,
- druskos,
- pipirų,
- ½ p. jogurto.

Bulves nuplauti ir išvirti neluptas. Kai išvirus, karštas nulupti, pašlakstyti vynu, atvėsinti. Virtą burokėlį sutarkuoti, sumaišyti su krienais ir majonezu. Įmaišyti garstyčių (žiupsnelį) miltelius, cukrų ir prieskonius pagal skonį. Sudėti ant bulvių ir servuoti. Tinka prie įvairių mėsų.

Greitas tortas

- ½ p. maltų riešutų (arba migdolų),
- 60 g. virimo šokolado,
- ½ p. sviesto,
- ½ p. cukraus,
- 1 kiaušinis,
- 1 p. miltų,
- 1 štl. kepimo miltelių,
- 1 štl. cinamono miltelių,
- 1 p. džiovėsėlių (Graham crackers),
- ¼ p. sirupo.

Sviestą išsukti su cukrumi ir kiaušinio, tryniu. Sudėti persijotus miltus ir kepimo miltelius. Šokoladą išleisti dvigubame inde ir sudėti į tešlą, pridėti ⅓ riešutų, sausainius ir gerai išmaišyti. Du trečdalius tešlos sudėti į sviestuotą kepimo formą. Likusius riešutus sumaišyti su saldžiu sirupu ir išplaktu kiaušinio baltymu. Užpilti ant tešlos, viršų papuošti likusia tešla. Kepti prie 350° apie 1 val.

Pyragas su uogiene

- ½ sv. sviesto,
- 1 kiaušinis,
- 1 p. cukraus,
- 2 št. rūgščios grietinės,
- 1 št. kepimo miltelių,
- miltų-pagal reikalą,

1 p. uogienės.

Ištrinti sviestą su cukrumi, įdėti išplaktą kiaušinių, grietinę ir persijotus miltus su kepimo milteliais. Miltų dėti tiek, kad tešla gražiai išsikočiotų. Kepimo formą iškloti vaškinio popierium, sudėti $\frac{3}{4}$ iškočiotos tešlos ir išpausti kraštelius. Ant viršaus sudėti norimą uogienę. Viršų papuošti likusia tešla. Kepti prie 350° 1 val.

Braškių saldusis

1 p. vandens,
1 p. cukraus,
2 sv. braškių,
 $\frac{1}{2}$ citrinos sunka,
 $\frac{1}{2}$ apelsino sunka,

Vandenį sumaišyti su cukrumi ir lengvai maišant pavirinti apie 7 min., kol pradės tirštėti. Atvėsinti. Braškes nuvalyti, nuplauti ir sumalti blenderiu. Įmaišyti citrinos ir apelsino sunką ir viską sumaišyti su cukraus sirupu. Supilti į metalinius ledo indelius, uždengti ir šaldyti apie 6 val. Sudėti į malimo mašiną (food processor) ir malti, kol bus lygi masė. Vėl supilti į indelius, palaikyti šaldytuve apie 1 val. ir servuoti.

Kumpio ir salierų salotos

$\frac{1}{2}$ sv. virto kumpio,
1 kupstas salierų,
1 citrinos sunka,
2 št. aliejaus,
prieskonių.

Salierą nuplauti ir nupjauti paviršiaus gyslas. Supjaustyti mažom riekelėm, užpilti citrinos sunką, aliejų ir uždengus palaikyti vieną valandą. Supjaustyti kumpį ir, prieš duodant į stalą, sumaišyti su salierais. Pagal skonį įdėti druskos, pipirų ir t.t. Papuošti kietai virtais kiaušiniiais.

Vištienos salotos

3 p. išvirtų ryžių,
1 $\frac{1}{2}$ p. virtos vištienos,
1 p. salierų,
1 p. vynuogių (besėklių),
 $\frac{1}{2}$ p. riešutų,
1 p. padažo (majonezo)

Virtą vištieną smulkiai supjaustyti. Salierą sukapoti. Vynuoges perpjauti pusiau. Riešutus sukapoti. Visą sumaišyti. Paruošti padažą iš majonezo ir grietinės arba pagal skonį. Visą sumaišyti su virtais ryžiais.

Jautienos salotos

1 sv. virtos jautienos,
1 sv. virtų bulvių,
4 pomidorai,
3 virti kiaušiniai,

1 št. aliejaus,
1 št. citrinos sunkos,
1 št. garstyčių (Dijon),
1 kapotas svogūnas,
kapotų petražolių,
prieskonių.

Virtą jautieną supjaustyti mažais šmoteliais; virtas bulves supjaustyti kubeliais; pomidorus nuplykti, nulupti odele ir išpjauti daigus, smulkiai supjaustyti. 2 kiaušinius supjaustyti riekelėm. Visą sudėti į servavimo indą. Užpilti padažu. Kiaušinių sutrinti per sietelį. Sudėti smulkiai kapotus svogūnus, kapotas petražoles, aliejų, citrinos sunką, garstyčias ir prieskonius. Gerai išmaišyti ir užpilti ant salotų, lengvai sukratyti.

Spanguolių majonezas

$\frac{1}{2}$ p. paruošto majonezo,
 $\frac{1}{2}$ p. spanguolių košės,
 $\frac{1}{4}$ p. plakamos grietinės.

Majonezą gerai sumaišyti su spanguolių koše. Grietinėle išplakti. Visą sumaišyti kartu. Tinka prie šaltos paukštiesenos ir mėsų.

Kavinis tortas

3 $\frac{1}{2}$ p. maltų riešutų,
3 št. koncentruotos kavos (instant),
7 kiaušiniai,
1 p. cukraus.

Riešutus sumaišyti su kava ir padalinti į keturias dalis. Kiaušinių trynius ištrinti su cukrum. Baltymus išplakti su žiupsneliu druskos. Lengvai maišant, įsukti su tryniais ir viena dalim riešutų. Po truputį sudėti kitas dalis riešutų ir lengvai įsukti. Kepimo formą iškloti (dugną ir šonus) vaškinio popierium ir patepti sviestu. Supilti tešlą ir kepti apie 30 min. prie 350°. Kremui imti: 2 puodukus plakamos grietinės, 4 oz. „marshmallows“, $\frac{1}{2}$ p. praskiestos kavos — 4 šaukštai (instant). Dvigubame puode maišant išleisti „marshmallows“ su kava ir palaikyti šaldytuve, kad sustingtų. Išplakti grietinėle, sumaišyti su atšaldyta mase ir pertepti atvėsusį tortą.

Apkepti kalafiorai

1 galva kalafioro,
2 št. sviesto,
1 kapotas kiaušinis,
kapotų petražolių,
džiūvėsėlių, prieskonių.

Kalafiorą gerai nuplauti, nuimti lapus ir visą galvą išvirti. Kepimo inde išleisti sviestą, įdėti kalafiorą ir šaukštu sviestą užpilti ant kalafioro. Kepti orkaitėje, kad gražiai parūduotų. Kalafiorą įdėti į servavimo indą, pabarstyti kapotu kiaušiniu ir

petražolėm. Džiūvėsėlius paskrudinti svieste, pagal skonį įdėti prieskonių ir užpilti ant kalafioro.

Bulvės kimštos mėsa

10 vidutinių bulvių,
1 sv. maltos mėsos,
 $\frac{1}{2}$ št. sviesto,
 $\frac{1}{2}$ p. rūgščios grietinės,
2 št. džiūvėsėlių,
1 kiaušinis,
prieskonių.

Bulves nulupti, nuplauti, nupjauti galus ir išgręžti vidų. Sudėti į pasūdytą vandenį ir pavirinti 15 min. Bulves nusunkti ir kiek atvėsinti. Paruošti kimšalą: maltą mėsą su prieskoniais pakepinti svieste. Sumaišyti su grietine ir sausainiais. Prikimšti bulves. Kepimo formą patepti riebalais, sudėti bulves, įpilti $\frac{1}{2}$ p. vandens, uždengti ir kepti apie 20 min. Atidengti, bulvių paviršių patepti sviestu ir dar kepti, kad gražiai parūduotų. Tinka su žaliom salotom.

Daržovių mišinys

4 št. sviesto
1 $\frac{1}{2}$ sv. daržovių mišinio
(morkų, petražolių šaknų),
pastarnokų (parsnip),
 $\frac{1}{4}$ p. džiūvėsėlių,
 $\frac{1}{2}$ p. vištienos sultinio,
 $\frac{1}{4}$ p. maltų migdolų,
baltų pipirų,
druskos.

Sunkesniame inde išleisti sviestą, sudėti nuvalytas ir supjaustytas daržoves, išmaišyti, uždengti indą ir ant labai lengvos ugnies troškinti apie 45 min. Kai daržovės bus minkštos, jas reikia sumalti. Džiūvėsėlius pamirkyti vištienos sultinyje, pridėti maltus migdolos ir viską ištrinti per sietą. Pašildyti ir pridėti prieskonių, tinka prie įvairių užkandžių.

Žalios salotos

2 galvutės Bostono salotų,
1 kupstelis salierų su lapeliais,
2 endivių galvutės,
petražolių,
krapų,
pipirmėtė (mint),
čiobrelis (thyme)

Salotų lapus labai gerai nuplauti ir suplėšyti, salierus su lapais nuvalyti ir sukapoti, sukapoti gerai nuvalytas endivijas ir visus žalius priedus. Sudėti į servavimo indą. Paruošti padažą: $\frac{3}{4}$ p. alyvuogių aliejaus, $\frac{1}{3}$ p. vyno-acto, $\frac{1}{4}$ št. druskos, 1 št. garstyčių (Dijon), 1 kietai virtas ir sukapotas kiaušinis. Visą sumaišyti ir gerai išplakti. Užpilti ant salotų ir sukratyti.

• Atsiųsta paminėti

Lietuvos Bažnyčios — Bronius Kvilyš; Kaišiadorių vyskupija ir papildymai, VI tomas; architektūriniai tekstai — **Jurgis Gimbutas;** išleido Amerikos Lietuvių Bibliotekos Leidykla, 1987 m.; septintoji knyga serijinio leidinio; 603 psl. gausiai iliustruota, kaina nepažymėta.

Lietuvos Žemės Ūkis, 1918-1940 m., žemės ūkio raida ir pažanga — Bronius Povilaitis; išleido Br. Povilaičio knygos leidimo fondas, 1988 m. Toronto; 365 psl., iliustruotas leidinys, kaina nepažymėta.

Švietimo Gairės — lietuviško ugdymo leidinys. Žurnalas mokyklai ir šeimai: leidėjai JAV LB švietimo Taryba: redaktorius ir administratorius — Juozas Plačas; adresas — 3206 W. 65th Pl., Chicago III., U.S.A. 60629; prenumerata — \$5.00.

Pasaulio Lietuvis — leidinys bendruomenės minčiai ir gyvenimui; leidėjai — PLB; redaguoja redaktorių kolektyvas, prenumerata metams — \$10.00 redakcijos ir administracijos adresas: Pasaulio lietuvis, 5620 S. Claremont Ave., Chicago III., 60636, U.S.A., Tel. (312) 778-2200.

Lietuvių Dienos — mėnesinis lietuvių kultūros ir visuomenės gyvenimo žurnalas, lietuvių ir anglų kalbomis; redaguoja redakcinė kolegija; adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif. 90029, U.S.A.; prenumerata metams — \$20.00, Kanadoje — \$25.00.

Lituanus — Lithuanian quarterly — kultūros mokslo žurnalas anglų kalba; redaguoja A. Klimas, T. Remeikis, B. Vaškelis; prenumerata metams \$10.00; adresas: Lituanus — 6631 S. Troy, Chicago, III., U.S.A.

Akiračiai — atviro žodžio mėnraštis; redaguoja redakcinis kolektyvas; adresas: Akiračiai — 9425 So. Pleasant Ave., Chicago, III., U.S.A., 60620.

AUKOS:

300 dol. - Liet. Kat. Mot. D-jos Kankinių p-jos skyr.

200 dol. - Prisikėlimo p-jos Credito Unija;

100 dol. - Liet. Kat. Mot. D-jos Montrealio Skyr;

55 dol. - L. Didžiulienė, Bogota, Columbia;

50 dol. - dr. M. Ramūnienė, Ottawa, Ont.;

30 dol. - L. Ožbergaitė, Toronto, Ont.;

25 dol. - Liet. Mot. Klubas, Racine, Wisc.;

20 dol. - adv. E. Armanienė, Baltimore, Md.;

15 dol. - S. Kamarauskienė, Surfside, Fl.;

10 dol. - O. Giedriūnienė, Tecumseh, Ont.; M. Milišauskienė, Kenisha, Wisc.; O. Deveikienė, Los Angeles, Cal.; J. Juozaitienė, Hamilton, Ont.; G. Viskantienė, Chicago, Ill.; T. Serapinienė, Chicago, Ill.; dr. B. Girmienė, Allen Park, Mich.; A. Piliavičienė, Jono Beach, Fl.; S. Balienė, Dearborn Hts. Mich.; A. Poderienė, Southfield, Mich.

5 dol. - dr. J. Yčas, Toronto, Ont.; S. Girdzijauskienė, Toronto, Ont.; J. Zalagenienė, Chicago, Ill.; L. Masiliūnienė, So. Boston, Mass.; V. Karaitienė, Union Pier, Mich.; S. Žiedonienė, Willoughby Hills, Oh.; A. Dačienė, Norwood, Mass.; W. Dėdinienė, Worcester, Mass.; M. Kazlauskienė, Hamilton, Ont.; E. Karosienė, Edmonton, Alb.; A. Ratavičienė, Otterville, Ont.; A. Žaldokienė, Calgary, Alb.; A. Buragienė, Islington, Ont.; I. Vadauskienė, Toronto, Ont.; A. Southgate, England.; O. Ažubalienė, Toronto, Ont.; dr. M. Danytė, Ottawa, Ont.; M. Jocienė, Rodney, Ont.; S. Briedienė, Chicago, Ill.; O. Adomaitienė, Sunny Hills, Fl.; A. Gudėnienė, Euclid, Oh.; I. Kaliukevičienė, Port Severn, Ont.; A. Maletienė, Chicago, Ill.; J. Matulionienė, New Bedford, Mass.; E. Diminskienė, Hot Springs Village, Ark.; E. Balten, Huntington Valley, Pa.; G. Grigalaušienė, Marlboro. Mass.; M. Adomaitienė, La Salle, Que.; K. Starkutienė, Toronto, Ont.

4 dol. - R. Leknienė, Baxter, Australia.;

2 dol. - B. Čypienė, Hilton, N.Y.; S. Tumosienė, Toronto, Ont.; R. Jessen, Barton, Australia.; A. Šleženė, Chicago, Ill.; T. Vedegienė, Cleveland, Oh.;

1 dol. - J. Grigaitis, Mitcham, Australia.; M. Malakūnienė, Altona, Australia.; E. Urmelienė, N. Clayton, Australia.; P. Valonienė, N. Sunshine, Australia.; V. Janušauskienė, Longuwil, Que.;

100 dol. - dr. M. Budrienė, Longboat Key, Fl.;

40 dol. - V. Kubilienė, Toronto, Ont.;

30 dol. - S. Gotceitienė, Toronto, Ont.;

25 dol. - G. Kente, Danbury, Conn.;

20 dol. - S. Butkevičienė, Oshawa, Ont.;

G. Kudzmienė, LaSalle, Que.;

10 dol. - J. Žitkuvienė, Chicago, Ill.; M. Kuncienė, Sioux City, Iowa.; K. Smilgienė, Vancouver, B.C.; A. Rimkienė, Chicago, Ill.; O. Masiulienė, Manchester, Conn.; C. Janušauskienė, Chicago, Ill.; B. Šimkienė,

Santa Monica, Calif.; S. Kalinauskienė, Philadelphia, Pa.; A. Šulcienė, Toronto, Ont.; K. Bubliauskienė, Toronto, Ont.; L. Mockuvienė, Rodney, Ont.; V. Abraitienė, Cleveland, Oh.; P. Prankienė, Chicago, Ill.; M. Macevičienė, Chicago, Ill.; Z. Janušienė, Livonia, Mich.; A. Rimkevičienė, Chicago, Ill.; M. Jasionytė, Toronto, Ont.;

5 dol. - O. Kindurienė, Gulfport, Fl.; K. Bartkienė, Hamilton, Ont.; E. Radavičiūtė, Toronto, Ont.; A. Kežinaitienė, Hamilton, Ont.; S. Baršauskienė, LaSalle, Que.; J. Gabrėnienė, St. Catharines, Ont.; T. Gražulienė, Toronto, Ont.; B. Tamošiūnienė, St. Pete. Beach, Fl.; G. Bakienė, Pasadena, Fl.; K. Juzaitienė, Plymouth Meeting, Pa.; O. Valienė, Detroit, Mich.; O. Orkin, Middleboro, Mass.; M. Palubinskienė, Chicago, Ill.; P. Kateinienė, Chicago, Ill.; B. Svilienė, Medway, Mass.; P. Maskolaitienė, Chicago, Ill.; S. Kriauceliūnienė, Highland, Ind.; K. Remėzienė, Richmond Hill, N.Y.; E. Bočkienė, Toronto, Ont.; M. Norkienė, Toronto, Ont.; V. Pazukaitė, Montreal, Que.; E. Purtilienė, St. Pete. Beach, Fl.; O. Meškauskienė, St. Catharines, Ont.; P. Barakauskienė, Stayner, Ont.; L. Kunnapuu, Niagara on the Lake, Ont.; V. Šližienė, Derby, England; V. Balutienė, Venezuela.; B. Tamulionienė, Toronto, Ont.; A. Puterienė, Toronto, Ont.; S. Bublienė, Birmingham Mich.; B. Stravinskienė, Chicago, Ill.; J. Šlapelytė, Los Angeles, Calif.;

3 dol. - A. Dragašienė, Toronto, Ont.; A. Šimėnienė, Dorchester, Mass.;

2 dol. - J. Žmuidzinienė, Rochester, N.Y.;

GARBĖS PRENUMERATOS:

M. Arštikienė, N. Riverside, Ill.; B. Akeilienė, Valencia, Venezuela.; O. Adomaitienė, Sunny Hills, Fl.; adv. E. Armanienė, Baltimore, Md. (2 m.); M. Adomaitienė, LaSalle, Que.; M. Bušmienė, London, Ont.; M. Bajorūnienė, Pompano Beach, Fl.; J. Brazlauskienė, London, Ont.; D. Batūrienė, Toronto, Ont.; K. Bernatonis, O.F.M. Cap. V. Vokietija.; B. Batisienė, Brockton, Mass.; L. Balten, Huntington Valley, Pa.; S. Balienė, Dearborn Hts. Mich.; A. Craig, Toronto, Ont. (3 m.); F. Černienė, Chicago, Ill.; J. Dūdienė, Collingwood, Ont. (2 m.); E. Dambrūnienė, Brentwood, Md. (2 m.); V. Dėdinienė, Worcester, Mass.; St. Dapkus, Toronto, Ont.; V. Demikis, Toronto, Ont.; A. Dubickienė,

Burlington, Ont.; dr. M. Danytė, Ottawa, Ont.; A. Didžiulienė, Cicero, Ill. (2 m.); L. Didžiulienė, Bogota, Columbia.; A. Dulksnienė, Chicago, Ill.; L. Dargienė, Westchester, Ill.; E. Diminskienė, Hot Springs Village, Ark.; A. Erštikaitienė, Stoney Creek, Ont.; S. Girdzijauskienė, Toronto, Ont.; O. Giedriūnienė, Tecumseh, Ont.; M. Gudaitienė, Palm Harbor, Fl. (2 m.); A. Grigelienė, Union, Ont.; S. Grigaliūnienė, Forest Park, Mich.; V. Gaubienė, Sunland, Cal.; dr. B. Girmienė, Allen Park Mich.; V. Gaputienė, Toronto, Ont.; G. Grigalaukskienė, Marlboro, Mass.; B. Hoyer, Lake Wales, Fl.; I. Ignaitienė, Toronto, Ont.; P. Ivinskienė, V. Vokietija.; E. Jaškie, Weston, Ont.; O. Juodvalkie, Chicago, Ill. (2 m.); J. Juozaitienė, Hamilton, Ont.; B. Jurienė, Mississauga, Ont.; J. Jukne-
lienė, Melrose Park, Ill.; R. Jokubaitienė, Doncaster, Australia.; V. Karaitienė, Union Pier, Mich.; J. Kalnietienė, Chicago, Ill.; S. Kalvaitienė, Ormond Beach, Fl.; S. Kama-
rauskienė, Surfside, Fl.; J. Kučinskienė, Miami Beach, Fl. (2 m.); M. Kazlauskienė, Hamilton, Ont.; E. Karosienė, Edmonton, Alb.; O. Karaliūnienė, St. Catharines, Ont.; J. Kosnik, V. Vokietija.; I. Krivickienė, V. Vokietija.; S. Kisielienė, Cicero, Ill.; E. Kačinskienė, St. Pete. Beach, Fl.; I. Kaliu-
kevičienė, Port Severn, Ont.; G. Kamins-
kienė, Toronto, Ont.; D. Keršienė, Toronto, Ont.; E. Lorenz, Toronto, Ont.; M. Levi-
šauskienė, Toronto, Ont.; S. Leikienė, West Haven, Conn.; B. Lukošienė, Tillsonburg, Ont.; G. Lapienė, Don Mills, Ont. (2 m.); V. Lapienienė, Delhi, Ont.; S. Laukaitienė, V. Vokietija.; B. Lipschis, V. Vokietija.; A. Leveckienė, Westwood, Mass. (2 m.); A. Liorentienė, Hollywood, Fl. (2 m.); J. Labanauskienė, Michigan City, Ind.; M. Millišauskiene, Kenosha, Wisc.; L. Masi-
liūnienė, So. Boston, Mass.; J. Merkienė, Chicago, Ill.; M. Miliauskienė, Chicago, Ill.; O. Matulionienė, Plattsbug, N.Y.; O. Motiejūnienė, Los Angeles, Cal.; B. Masai-
tienė, La Mirada, Cal. (2 m.); I. Mokū-
nienė, Toronto, Ont. (2 m.); G. Montvi-
lienė, LaSalle, Que.; O. Martišauskienė, Brockton, Mass. (3 m.); U. Mikulienė, Westchester, Ill.; E. Meškauskienė, Sioux City, Iowa.; A. Maletienė, Chicago, Ill.; J. Matulionienė, New Bedford, Mass.; B. Macnorienė, Chicago, Ill.; B. Norkai-
tienė, V. Vokietija.; J. Olschwang, V. Vo-
kietija.; A. Pranevičienė, Etobicoke, Ont.; U. Paliulis, Toronto, Ont.; N. Paulaitienė, Sudbury, Ont.; O. Paulauskienė, Wisconsin Dells, Wisc.; A. Petokienė, Upland, Calif.; A. Pilipavičienė, Juno Beach, Fl. (2 m.); J. Penčylienė, Chicago, Ill.; A. Poderienė,

Southfield, Mich.; J. Ruslienė, Toronto, Ont.; E. Ramanauskienė, Chicago, Ill.; A. Ratavičienė, Otterville, Ont. (3 m.); D. Ramelis, V. Vokietija.; K. Šlekienė, Toronto, Ont.; G. Sirutienė, Santa Monika, Cal. (2 m.); M. Šmitienė, V. Vokietija (2 m.); A. Stropienė, Chicago, Ill.; M. Stoš-
kienė, Chicago, Ill. (2 m.); J. Šileikienė, Toronto; R. Sirutienė, Toronto; M. Stan-
kaitienė, Delhi, Ont.; P. Saplienė, Toronto, Ont.; A. Southgate, Anglija; O. Starkienė, Rodney, Ont. (2 m.); J. Saternus, V. Vokietija; kun. K. Senkus, V. Vokietija; D. Staškevičienė, Vedun, Que.; J. Šmaizienė, St. Pete. Beach, Fl.; A. Sakalienė, Oak Lawn, Ill.; O. Sumantienė, Los Angeles, Cal.; B. Simonaitienė, Detroit, Mich. (2 m.); S. Strikaitienė, Los Angeles, Cal.; S. Savickienė, W. Sunshine Australia; S. Ste-
ponavičienė, Sunshine, Australia; V. Šap-
kienė, Kelowna, B.C.; O. Šostokienė, Royal Oak, Mich.; A. Stepaitienė, Toronto, Ont.; J. Sriubiškienė, Toronto, Ont.; S. Tauterienė, St. Catharines, Ont.; A. Tre-
čiokienė, Santa Monica, Cal.; I. Ulpienė, Dorchester, Mass.; L. Vitienė, Tillsonburg, Ont. (2 m.); I. Vadauskienė, Toronto, Ont.; A. Vitkienė, Wasaga Beach, Ont.; B. Vadapolienė, Westchester, Ill.; V. Valavi-
čienė, Chicago, Ill. (2 m.); S. Venckuvienė, Toronto, Ont.; dr. J. Yčas, Toronto, Ont.; J. Zalagenienė, Chicago, Ill.; S. Žiedonienė, Willoughby Hill, Oh.; B. Zeikienė, Chicago, Ill.; A. Žilvytienė, Mount Hope, Ont. (2 m.); A. Žaldokienė, Calgary, Alb.; O. Žygienė, Cleveland, Oh;

V. Augienė, Providence, R.I.; V. Any-
sienė, Toronto, Ont.; V. Abromaitienė, Cleveland, Oh.; K. Bartkienė, Hamilton, Ont.; S. Baršauskienė, LaSalle, Que.; S. Butkevičienė, Oshawa, Ont.; R. Burei-
kienė, Los Angeles, Calif.; T. Bogušienė, So. Boston, Mass.; K. Bubliauskienė, Toronto, Ont.; V. Balutienė, Venezuela; B. Budzinauskienė, Waterbury, Conn.; S. Bublrienė, Birmingham, Mich.; E. Cibienė, Great Neck, N.Y.; R. Chepulienė, Middle Village, N.Y.; E. Černienė, Jacksonville, Fl.; A. Cibienė, Thompson, Conn.; O. Dovydaitienė, Lake Worth, Fl.; V. Dobravalskienė, Chicago, Ill.; J. Gruodienė, Chicago, Ill.; J. Gabrėnienė, St. Catharines, Ont.; R. Geidukytė, Hamilton, Ont.; T. Gražulienė, Toronto, Ont.; V. Genienė, Chicago, Ill.; S. Gliožerienė, Chicago, Ill.; S. Gotceitienė, Toronto, Ont.; E. Gudinskienė, Hamilton, Ont.; A. Gegeckienė, Šveicarija.; G. Grajauskienė, Hamilton, Ont.; A. Juknevičienė, Brockton, Mass.; L. Januškie, Kenosha, Wisc.; D. Juzaitis, San Francisco, Calif.; E. Juzai-

tis, Los Alamos, N.M.; K. Juzaitienė, Ply-
mouth Meeting, Pa.; C. Janušauskienė, Chicago, Ill.; N. Jakonienė, St. Laurent, Que.; E. Januškie, St. Germaine, Mnt.; E. Jasevičienė, Hamilton, Ont.; S. Jelio-
nienė, Darien, Illinois; I. Jakimavičiūtė, Hamilton, Ont.; Z. Janušienė, Livonia, Mich.; V. Kulbokienė, Gulfport, Fl.; M. Kuncienė, Sioux City, Iowa.; O. Kindu-
rienė, Gulfport, Fl.; E. Kardelienė, Verdun, Que.; V. Kalendrienė, Weston, Ont.; S. Kazlauskienė, Chicago, Ill.; P. Kaptei-
nienė, Chicago, Ill.; S. Kriaučeliūnienė, Highland, Ind.; P. Kalinauskienė, Phila-
delphia, Pa.; M. Krutkevičienė, Cicero, Ill.; O. Kalvaitienė, Cleveland, Oh.; G. Kaz-
lauskienė, Stamford, Conn.; L. Kuunapuu, Niagara on the Lake, Ont.; E. Karosienė, Edmonton, Alb.; B. Lukšienė, Tillsonburg, Ont.; Z. Linkevičienė, Oakville, Ont.; L. Meškauskienė, Hamilton, Ont.; J. Mika-
lauskienė, Chicago, Ill.; O. Masiulienė, Manchester, Conn.; M. Mikeliūnienė, Michigan City, Ind.; P. Maskolaitienė, Chicago, Ill.; B. Martinkienė, So. Boston, Mass.; G. Kudžmienė, LaSalle, Que.; S. Mazlaveckienė, Toronto, Ontario; L. Mockuvienė, Rodney, Ont.; M. Macevi-
čienė, Chicago, Ill.; R. Mačernienė, Chi-
cago, Ill.; M. Norkūnienė, Dorchester, Mass.; M. Norkienė, Toronto, Ont.; O. Orkin, Middleboro, Mass.; V. Ottienė, Toronto, Ont.; V. Prunskienė, Oak Lawn, Ill.; J. Petrauskienė, Chicago, Ill.; V. Pazu-
kaitė, Montréal, Que.; E. Purtulienė, St. Pete. Beach, Fl.; A. Puterienė, Toronto, Ont.; P. Prankienė, Chicago, Ill.; E. Ribo-
kienė, Brockton, Mass.; E. Radavičiūtė, Toronto, Ont.; D. Rudaitienė, Berwyn, Ill.; A. Rimienė, Chicago, Ill.; K. Remėzienė, Richmond Hill, N.Y.; M. Raškauskienė, Toronto, Ont.; D. Stanevičienė, Stayner, Ont.; K. Smilgienė, Vancouver.; P. Star-
kienė, Santa Monica, Calif.; B. Svilenė, Medway, Mass.; M. Sideravičienė, Cicero, Ill.; K. Šukevičienė, Toronto, Ont.; V. Stir-
bienė, Toronto, Ont.; M. Šetkuvienė, St. Catharines, Ont.; V. Šližienė, Derby, Eng-
land.; A. Šetikienė, St. Catharines, Ont.; J. Šlapelytė, Los Angeles, Calif.; R. Sta-
kauskienė, Chicago, Ill.; A. Tamošaitienė, Kingston, Ont.; B. Tamošiūnienė, St. Pete. Beach, Fl.; L. Tijūnėlienė, Chicago, Ill.; B. Tamulionienė, Toronto, Ont.; E. Tribine-
vičienė, Wasaga Beach, Ont.; M. Uksienė, Pasadena, Calif.; S. Vaišvilienė, Chicago, Ill.; O. Valienė, Detroit, Mich.; A. Varka-
lienė, Sunshine, Vic. Australia; B. Vytienė, Tillsonburg, Ont.; S. Zagorski, Las Vegas, Neb.; T. Zailskienė, Cicero, Ill.; A. Žilio-
nienė, Cleveland, Oh.